

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ούτε τῆς Ἑθνικῆς Ἀγωγῆς ἀρμοδιότης οὔτε ἐμὴ εἶνε νὰ ἐξετάσω τὸ ἐπίκουρον τοῦτο ζήτημα ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν αὐτοῦ ἔποψιν ὡς πρὸς τὸ ἐπιμόσιον ταμείον καὶ ὡς πρὸς τὰ βαλάντια συγγραφέων, ἐκδοτῶν καὶ τυπογράφων. Θὰ θίξω μόνον σημειᾶ τινά, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν διεξαγόμενον δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων εἴτε παρωράθησαν εἴτε ἐν παρόδῳ ἐθίχθησαν.

Ἐγγραφή ὑπὸ τῶν κηρυχθέντων ὑπὲρ τοῦ μονοπωλίου ὅτι, ἐὰν τοῦτο καθορισθῆ, ἡ ποιότης τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν οὐσιωδῶς θὰ βελτιωθῆ. Ἐπὶ πολὺ ἐσκέφθημεν, ἵνα κατανοήσωμεν τὸν τρόπον τῆς βελτιώσεως αὐτῆς. Κατελήξαμεν δὲ εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα: Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς προσδοκωμένης ὡς πρὸς τὴν ὕλην βελτιώσεως ἢ νέοι συγγραφεῖς ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε θὰ ἀναφανοῦν, ἢ οἱ καὶ νῦν συγγράφοντες θὰ ἐπιστήσουν πλείονα τὴν προσοχὴν αὐτῶν περὶ τὸ συγγραφικὸν ἔργον ἢ ἐὰν τοῦτο καὶ νῦν ὑπάρχη, σοφώτεροι ἐαυτῶν θὰ ἀναδειχθοῦν.

Ἡ ἐμφάνισις νέων συγγραφέων ἐκ τίνος ἐλαττηρίου θὰ προέλθῃ; Ἐκ τῆς τιμῆς ὅτι τὰ βιβλία αὐτῶν θὰ καθιερωθοῦν ὑπὸ τοῦ Κράτους ὡς τὰ μόνον δυνάμενα νὰ μορφώσουν τὴν ἐλληνίδα γενεάν; Ἐνθυμούμεθα ὅτι ὅταν ὑφίστατο ὁ νόμος τῆς ἐγκρίσεως ἐνὸς μόνου βιβλίου ἐξ ἐκάστου εἶδους καὶ ἐπομένως ἡ τιμὴ τῆς διὰ διαγωνισμοῦ ἀναγνωρίσεως ἐνὸς ἤτο πλεον πολὺ ὑπέροχος τῆς νῦν προσδοκωμένης, εἰς τὸν πνευματικὸν τῆς Ἑλλάδος ὀρίζοντα ἐπεφάνησαν οἱ αὐτοὶ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ προμηθευθέντος νόμου ἐξηκολούθησαν ἐργαζόμενοι.

Ἄλλ' οὔτε τοῦ κέρδους ἢ ἐλπίς θὰ λύσῃ τὰς χεῖρας ἀγνώστων συγγραφέων, ἀφ' οὗ φυσικῶς τὰ κέρδη θὰ ἦνε πολὺ ἐλάττωνα τῶν διὰ τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας ἐπιτυγχανομένων. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τούτων, τὸ συγγραφικὸν δαιμόνιον, εἴτε μονοπωλίον ὑφίσταται εἴτε μὴ, καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξορμᾷ ἀκάθεκτον εἰς δημιουργίαν, μὴ ἀναστελλόμενον οὔτε ἐκ τοῦ φόβου ὀλίγου κέρδους οὔτε ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς προσηκούσης ἀναγνωρίσεως. Ἀπόδειξις ἢ σωρεία τῶν ποικίλων βιβλίων, τὰ ὁποῖα κατὰ κείναις κοινορτοβριθῆ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν διαφόρων ἐκδοτῶν.

Ἐπίσης πεπλανημένη εἶνε ἡ γνώμη ὅτι οἱ

ὑπάρχοντες συγγραφεῖς θὰ ἐκτελοῦν τὸ ἔργον τῶν μετὰ πλείονος περισκέψεως καὶ προσοχῆς· διότι οἱ ὀλίγοι συγγραφεῖς, οἱ κυκλοφοροῦντες εὐδόκιμα διδκτικὰ βιβλία, κηδόμενοι πρωτίστως τῆς ὑπολήψεώς των, φροντίζουν ὥστε τὰ ἔργα των νὰ ἔχουν τὴν σφραγίδα πάσης δυνατῆς τελειότητος καὶ ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν.

Διὰ ταῦτα πάντα οὐδεμίαν βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν διδακτικῶν βιβλίων δύναται τις νὰ ἀναμένῃ ἐκ τοῦ μονοπωλίου.

* *

Ἄλλο σημεῖον ἄξιον προσοχῆς ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ εἶνε ἡ διὰ τοῦ μονοπωλίου ἀνακούφισις τῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐγγραφή, στένουςιν ἤδη ἐκ τοῦ βάρους τῶν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἐπιβαλλομένων δαπανῶν.

Ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς τὴν συγγραφικὴν ἐργασίαν νομίζουσι τὴν εὐκολωτάτην πασῶν καὶ ἐπομένως φρονοῦσιν ὅτι δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν παροχὴν καὶ δωρεὰν ἐτι τῶν πνευματικῶν προϊόντων. Ἐὰν παρὰ τινος δικηγόρου ζητήσωμεν δωρεὰν τὴν δικηγορικὴν του συνδρομὴν, ἐὰν παρὰ τινος ἐμπόρου ζητήσωμεν δωρεὰν τεμάχιον ὑφάσματος, ἐὰν παρὰ τοῦ κρεοπώλου ζητήσωμεν δωρεὰν τεμάχιον κρέατος, κινδυνεύομεν νὰ νομισθῶμεν ἢ ὡς ἀναιδεῖς ἢ ὡς ἐπαῖται. Καὶ ὅμως μετ' ἐλαφροτάτης συνειδήσεως καὶ ὁ κρεοπώλης καὶ ὁ ἔμπορος πολλάκις ζητεῖ καὶ παρ' ἐκδοτῶν καὶ παρὰ συγγραφέων τὴν δωρεὰν παροχὴν διδακτικῶν βιβλίων εἰς τὰ τέκνα του, ὑπολαμβάνων εὐτελέστερον τὸ πνευματικὸν τοῦτο προϊόν τῶν ἀγοραίων ὀνίων. Ἐὰν δὲ ἀναγκασθῆ νὰ καταβάλῃ τὸ τίμημα τῶν βιβλίων, βεβαίως ὅτι ληστεύεται καὶ ἀξιοὶ νὰ ληθθοῦν μέτρα περιοριστικά. Καὶ ὅμως, πόσον ἄδικος εἶνε ἡ κρίσις αὕτη, ἀποδεικνύει ἡ ἐξῆς προχειροτάτη στατιστικὴ. Ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ καὶ ἐὰν ὑποθεθῆ ὅτι τοῦτο διευθύνεται ὑπὸ διδασκάλου ἐπιβάλλοντος πολλὰ βιβλία διὰ ποικίλους λόγους, ἡ τιμὴ τῶν βιβλίων δι' ὀλόκληρον τὴν τετραετίαν, καθ' ἣν ὑποχρεοῦται νὰ φοιτήσῃ, οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὰς 30 δραχ.

Ἐν τῷ ἐλληνικῷ σχολείῳ ἡ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων ὀλοκλήρου τῆς τριετίας δύναται νὰ ἀνέλθῃ καὶ μέχρι τῶν 70 δραχ.

Ἐν τῷ Γυμνασίῳ τέλος οὐδέποτε ὁ μαθητὴς θὰ προμηθευθῆ δι' ὅλην τὴν τετραετίαν βιβλία τιμῆς μείζονος τῶν 150 δραχ. Ὁ γονεὺς ἄρα

καταβάλλει δι' ὄλην τὴν ἑνδεκαετίαν τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως τοῦ τέκνου του κατὰ μέγιστον ὄρον δραχ. 250.

Τὸ ποσὸν τοῦτο φαίνεται βαρὺ εἰς τοὺς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀναμφισβητήτως κατασπαταλοῦν πολὺ περισσότερα εἰς ἀθύρματα ἐφήμερα καὶ ἀνωφελῆ. Ὁ γογγυσμὸς τῶν γονέων διὰ δαπάνην ἀποβλέπουσαν εἰς τὰ μέσα πρὸς διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ψυχικὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῶν ἀπορρέει δυστυχῶς ἐκ τῆς εὐτελοῦς γνώμης τὴν ὁποίαν ἔχουμεν ἐν Ἑλλάδι πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ὀν τὴν συγγραφικὴν ἐργασίαν. Θὰ ἤθελον οἱ γονεῖς ἢ ἀνευ βιβλίου νὰ διδάσκωνται τὰ τέκνα τῶν ἢ ταῦτα νὰ παρέχωνται, ὡς εἴπαμεν, εἰς αὐτὰ δωρεάν. Ἄλλ' ἐσκέφθησαν οἱ γονεῖς, ποία κατανάλωσις πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων συντελεῖται, ἵνα ἐτοιμασθῇ τὸ βιβλιάριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ καταφρονοῦν;

Ἀπὸ τῆς διττῆς λοιπὸν ταύτης ἀπόψεως ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα τοῦ μονοπωλίου τῶν διδακτικῶν βιβλίων οὔτε βελτίωσιν τῆς ποιότητος αὐτῶν προσδοκῶμεν οὔτε τὴν ἐλάττωσιν τῶν τιμῶν κρίνομεν δικαίαν.

Γ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ὨΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Λόγος τοῦ Προέδρου κ. Δ. Βικέλα ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν Ἐταίρων τὴν 12 Ἰανουαρίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Πριγκηπίσσης Σοφίας, προστάτιδος τοῦ Συλλόγου.

Ἵψηλοτάτη,

Τετάρτην φορὰν συνεχόμεθα εἰς ἐτήσιαν συνέλευσιν, ἀλλὰ πρῶτην φορὰν ἐορτάζει ὁ Σύλλογος. Ἐρτάζει τὴν παρουσίαν τῆς σεπτῆς του Προστάτιδος. Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς ὀλομελείας τῶν ἑταίρων, ἐκφράζω πρὸς τὴν Ἵμετέραν Βασιλικὴν Ἵψηλότητα τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς εὐμενείας, μετὰ τὴν ὁποίαν ἠδύκησε νὰ περιβάλῃ τὸν Σύλλογον ἀπ' ἀρχῆς — καὶ πρὶν ἐπιλάβῃ σάρκα ἢ ἰδέα τῆς ἰδρύσεώς του. Ἡ Ἵμετέρα ἐνθάρρυνσις ἐνίσχυσε τοὺς συλλαβόντας τὴν ἰδέαν ταύτην ἢ Ἵμετέρα ὑποστήριξις διεσκέδασε τοὺς φόβους καὶ ἐνδοιασμοὺς τῶν, ἢ προστασία τῆς Ἵμετέρας Βασιλικῆς Ἵψηλότητος ἐξωμάλυνε τὰ προσκόμματα, ὅσα ὁ Σύλλογος κατὰ τὰ πρῶτα βήματά του εἶχε νὰ ὑπερνηκῆσθαι.

Ἐπιτρέψατε, Ἵψηλοτάτη, νὰ ὑπενηθίσω τὴν πρῶτην ἐνώπιον Ἵμῶν εἰσήγησίν μου περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ προγράμματος τοῦ Συλλόγου. Ἐλεγον ὅτι καὶ ἂν δὲν κατορθωθῇ νὰ παραταθῇ ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρασὶς του, θὰ δυναθῶμεν

ὅπως ὁποῖοτε νὰ δημοσιεύσωμεν δεκά ἢ δωδεκά χρήσιμα βιβλία, ὥστε δὲν θ' ἀποθῆ ὄλω; περιττὴ ἡ ἰδρύσις τοῦ Συλλόγου, καὶ ἂν ἀκόμη ἀποτύχη. Ἡ Ἵμετέρη Βασιλικὴ Ἵψηλότης μετέδωκε. «Ν' ἀποτύχη!» εἶπε. «Καὶ διατί; Δὲν θ' ἀποτύχη!» Ἡ εὐλοῖανος ἐκείνη πρόρρησις ἐφάνη μέχρι τοῦδε ἀληθῆς καὶ ἐλπίζω ὅτι προῶρισται καὶ ἐφεξῆς νὰ ἐπαληθεύσῃ.

Ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, Κυρίαί καὶ Κύριοι, λήγει τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Συλλόγου, πρὸ ὀδῶδεκα δὲ ἡμερῶν ἔληξε τὸ τρίτον τῆς δράσεώς του. Ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου χρονικοῦ διαστήματος ἀπεδείχθη—δυνάμεθα νομίζω νὰ τὸ λέγωμεν, — ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἰδρύσις του ἐπλήρωσεν ἐθνικὴν ἀνάγκην. Δὲν ἀπετύχουμεν μέχρι ὥρας! Ἡ σειρά τῶν μηνιαίων ἐκδόσεών μας ἀριθμεῖ τριάκοντα καὶ εἴς βιβλία, θὰ περιλάβῃ δὲ ὑπὲρ τὰ πενήτηκοντα μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς πενταετίας τοῦ ὑφισταμένου συμβουλίου. Τὰ βιβλία ταῦτα, χάρις εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης, ἀποτελοῦν ἀπὸ τοῦδε εἶδος λαϊκῆς ἐγκυκλοπαιδείας. Δὲν σᾶς βαρύνω διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου τῶν. Εὐρίσκετε μεταξὺ οὐτῶν θρησκευτικά, ἠθικά, ἱστορικά, βιβλία ὑγιεινῆς, ἐπιστημονικά, γεωπονικά. . . Ἐννοεῖται τὰ μικρὰ μας βιβλία δὲν ἐξαντλοῦν πάντοτε τὴν ὕλην, περὶ τῆς ὁποίας ἕκαστον πραγματεύεται. Δὲν ἐπαγγέλλεται τοῦτο ὁ Σύλλογος. Σκοπὸς του εἶνε ἡ διάδοσις στοιχειωδῶν, ἀλλὰ χρησίμων καὶ πρακτικῶν γνώσεων καὶ ἡ ἐξέγερσις τῆς ὀρέξεως καὶ τῆς ἐξέως τοῦ ἀναγινώσκοντος διὰ τῆς παροχῆς ἀναγνωσμάτων εὐποικητῶν, εὐχρηστῶν, συνοπτικῶν, ἐλκυστικῶν τοὺς πολλοὺς ὅχι μόνον διὰ τῆς ἐκλογῆς τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀπλότητος τοῦ ὕφους.

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς οὗτος πραγματοποιεῖται; Ἀναγινώσκονται τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου; —

Ἀποκρίνομαι δι' ἀριθμῶν: Ἐντὸς τῆς ληξάσης τριετίας, ἐκ τῶν 36 βιβλίων τοῦ Συλλόγου ἐτυπώθησαν καὶ ἀνετυπώθησαν ἀντίτυπα. 490,000

Ἐξ αὐτῶν ἔμενον εἰς τὴν ἀποθήκην τὴν 31 Δεκεμβρίου ληξάντος περὶ τὰς 93,000

ὥστε ἐξήλθον ἀπὸ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Συλλόγου ἀντίτυπα 397,000

Τετρακόσιαι χιλιάδες βιβλίων ἕως σήμερον διεσπάρθησαν οὕτω ἀνά τὸν Ἑλληνισμόν.

Χάρις εἰς τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἠδυνήθη νὰ διαθέσῃ ὁ Σύλλογος, χάρις εἰς τὴν χρηρηγηθεῖσαν ταχυδρομικὴν ἀτέλειαν καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, χάρις εἰς τὴν πρόθυμον ἀρωγὴν καὶ σωματείων, καὶ ἀτόμων, τὰ κόκκινα βιβλία τοῦ Συλλόγου, εἰσεχώρησαν καὶ εἰς μέρη ἀπόκεντρα, ὅπου δὲν

θὰ ἐπερίμενέτις νὰ τὰ εὕρη. Μηχανικός, ἐργασθεὶς εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν νέων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Πελοποννήτου, μοὶ ἔλεγεν, ὅτι εἰς χωρία ὅπου διενυκτέρευεν ἡρώτα ἂν ὑπῆρχε καμμία φυλλάδα διὰ ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐσπέρην, καὶ ὁ φιλοξενῶν αὐτὸν χωρικός ἔφερε βιβλία τοῦ Συλλόγου. Εἰς Ἰθάκην πέρυσι σεβαστὸς πρεσβύτες διηγείτο ἐνώπιόν μου, ὅτι εἰς τὴν ἐσχόλην συνήνητσε νεαρὸν βισκὸν ἀναγινώσκοντα ἐν ἀπὸ τὰ κόκκινα βιβλία τοῦ Συλλόγου, ἐνῶ ἔβασκε τὰ πρόβατά του. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἔχει ἀκόμη ὁ Σύλλογος πολλοὺς ἀναγνώττας μεταξὺ τῶν ποιμένων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὁπωστὸς ἔκ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἀποδεικνύεται ὅχι ἀνέφικτος ἢ κατὰ τὴν πρῶτην λογοδοσίαν μας διατυπωθεῖσα εὐχὴ τοῦ ἀνα ὑπάρχη εἰς πολλὰ νοικηήματα, ὅπου σήμερον τὰ βιβλία σπανίζουσιν, ἠθέσις ἐπὶ τοῦ τοίχου περιέχουσα τὴν συλλογὴν «τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου» Ἄς ἐπισωμεν ὅτι θὰ πολλαπλασιασθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων οἰκημάτων.

Ἄλλ' ἡ ἀγάπη τοῦ βιβλίου καὶ ἡ ἐξίς τοῦ ἀναγινώσκοντος πρέπει ν' ἀποκτῶνται παιδιόθεν. Ἀληθῶς πολλὰ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου εἶνε κατάλληλα καὶ διὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, πολλὰ εἰσῆχθησαν ὡς ἀναγνωστικά εἰς ὅχι ὀλίγα σχολεῖα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ ποιότης τῶν τοιούτων βιβλίων θ' ἀνοίξῃ καὶ ἄλλων πολυπληθεστέρων σχολείων τῆς θύρας. Ἄλλὰ, καθὼς ὑπεδείξαμεν ἄλλοτε, ἡ σειρά τῶν μηνιαίων δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου, τὰ ὁποῖα ἀπευθύνονται εἰς τὴν ὀλότητα τοῦ ἔθνους, δὲν ἀποκλείει τὴν δημοσίευσιν ἄλλης χωριστῆς σειράς βιβλίων, ἀφιερουμένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ μικρὰ παιδία. Τοιούτων βιβλίων εὐμοιροῦν πρὸ πάντων ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἀμερική. Ἐξοχοὶ ἐκεῖ συγγραφεῖς δὲν ἀπαξιοῦν νὰ γράφουν πρὸς τέρψιν τῶν παιδιῶν. Τινὰ τῶν ἔργων τῶν εἶνε ἀληθῆ ἀριστουργήματα, τέρποντα καὶ τοὺς μεγάλους. Διὰ τοῦτο ἴσως οἱ Ἄγγλοι εἶνε τόσο φιλανθρωπῶσαι, διότι συνειθίζουσιν παιδιόθεν νὰ τέρπονται ἀναγινώσκοντες. Σήμερον ἡ παιδικὴ φιλολογία ἀκμάζει καὶ εἰς ἄλλας χώρας, οὕτω δὲ βλέπομεν καὶ εἰς τὰ ἐδῶ βιβλιοπωλεῖα, ἰδίως κατὰ τὰς ἐορτάς, τόσα ξένα βιβλία χρυσοδεμένα καὶ εἰκονογραφημένα. Καὶ ἀγράζονται καὶ προσφέρονται εἰς παιδία μὴ γνωρίζοντα συνήθως ξένας γλώσσας. Ὁ δὲ θέλων νὰ χρῆσθαι εἰς μικροὺς φίλους τοῦ βιβλίου Ἑλληνικά, δυνάμενα νὰ τοὺς ἐλκυσσοῦν, δυσκόλως τὰ εὐρίσκει, διότι σπανίζουσιν. Τὴν σπάνιν ταύτην θέλων νὰ θεραπεύσῃ ὁ Σύλλογος, ἐνεκαίνισε κατὰ τὸν ληξάντα Δεκέμβριον τὴν Παιδικὴν Βιβλιοθήκην του, διὰ τῆς δημοσιεύσεως δύο μικρῶν βιβλίων. Ἄν ἡ δοκιμὴ ἐπιτύχη, θὰ συνεχίσῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν νέαν αὐτὴν σειράν.

Πέρυτιν ἐξέθηκα διὰ μακρῶν τὰ τῆς ἰδρύσεως σχολικῶν βιβλιοθηκῶν. Αἱ βιβλιοθηकाὶ αὗται, προσκρῶμεναι εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, συντηροῦμεναι δὲ καὶ πλουτιζόμεναι ἐπιμελείᾳ τῶν δῆμων, θὰ χρησιμεύουσιν ὅχι μόνον διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς διδασκάλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς κατοίκους, ἐν γένει. Τὸ ἔργον τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Συλλόγου. Εἰς αὐτὸν ἀνέθηκε τὸ Ἵπουργεῖον τῆς Παιδείας τὴν σύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ τῶν βιβλιοθηκῶν, καὶ τοῦ καταλόγου ἐκ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐκλέγωνται τὰ διὰ τὰς σχολικὰς βιβλιοθήκας βιβλία, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς μειοδοτικῆς κατακυρώσεως τῆς προμηθείας τῶν βιβλίων. Ταῦτα πάντα συνετελέσθησαν, ὑπολείπεται δὲ μόνον ἡ δέουσα φροντίς περὶ ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τοῦ ἐθνικοῦ τούτου μέτρου. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ δεθῇ ταχέως ἢ πρὸς τοῦτο ὤθησις, χάρις εἰς τὸν πεφωτισμένον ζῆλον τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς Παιδείας ὑπουργοῦ.

Οὕτω ἐκπληροῦνται ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην αἱ ἐπαγγελίαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ Συλλόγου. Ἄλλὰ διὰ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων δὲν ἐξαντλοῦνται τὰ σχέδια καὶ οἱ πόθοι του. Τὸ ἐνώπιόν του στάδιον ἐνεργείας εἶνε εὐρύ. Εἰς πολλὰ ἀκόμη δύναται νὰ προσέλθῃ ἐπίκουρος τῶν πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἔθνους ἐνεργειῶν τῆς Πολιτείας. Σχέδια δὲν ἐλλείπουν. Ἐλλείπουν τὰ μέσα πρὸς ἐκτέλεσίν των. Ἰδοὺ ὁ σκόπελος ὅπου προσκρούομεν πάντοτε.

Τὸ συμβούλιον κατ' ἔτος ἐπαναλαμβάνει ἐνώπιον τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου τὴν φράσιν, ὅτι ἀἡ ἐπιτυχία του τότε μόνον θὰ λογισθῇ πλήρης, ὅταν ἐξασφαλισθῇ ἡ συντήρησις του, — ὅταν δηλαδὴ αἱ δαπάναι ὄλαι καλύπτωνται διὰ τῆς πωλήσεως τῶν δημοσιευμάτων του». Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν ἐφθάσαμεν εἰσέτι. Ἡ ἐξήγησις εὐκόλος: Ἡ ἐργασία τοῦ Συλλόγου προσλαμβάνει ἐξ ἀνάγκης χαρακτηριστὴρα ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, μετὰ μόνον τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις βασίζονται εἰς τὴν ἐλπίδα κέρδους, ὁ Σύλλογος ἐν ἐπιγνώσει ἐργάζεται ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ζημίας. Δίδομεν τὸ ἐμπόρευμά μας εἰς τιμὴν μὴ καλύπτουσαν τὴν ἀξίαν του. Τὸ παράδειγμα δὲν εἶνε ἄξιον ἀναγραφῆς εἰς τὰ ἐμπερικά ἐγγχειρίδια. Μεριμνῶντες δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἢ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμφέροντος, δὲν θέλομεν οὔτε τὴν τιμὴν νὰ ὑψώσωμεν, οὔτε νὰ ἐκπέσωμεν τὴν ποιότητα τοῦ ἐμπορεύματος. Εὐτυχῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν δὲν ἠλαττώθη οὔτε κατὰ τὸ ληξάν ἔτος καὶ αἱ συνδρομαὶ τῶν ἀνακουφίζοντων τὸν Σύλλογον τὸ δὲ ἐκ δωρεῶν καὶ ἐξ εἰσφορῶν τῶν διαρκῶν ἑταίρων σχηματισθὲν κεφάλαιον μένει ἀνέπαφον καὶ ὁ ἀνα χεῖρας ὡμῶν ἀπολογισμὸς παρουσιάζει, ὡς βλέπετε, καὶ περισσεύμα, ὑπο-

λογιζομένων, έννοείται, τών όφειλών όσας δέν είσεπράξαμεν άκόμη και τών εις τήν άποθήκην άπωλήτων είσέτι βιβλίων. Ούδε'ς λόγος, πιστεύω, ύπάρχει διά νά θέσωμεν εις άμφιβολίαν και τών όφειλομένων τήν είσπραξιν και τήν βαθμιαίαν εκποίησην τών άπωλήτων έτι βιβλίων, πρós ελάφρωσιν τής άποθήκης και διά νά μη άκίνητοποιηται τό κεφάλαιον του Συλλόγου. Άλλ' έν τώ μεταξύ ό Σύλλογος πληρώνει τās επιβαλλομένας υπό τής έργασίας του δαπάνας, και διερχόμεθα ούτω ένίοτε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας, παροδικάς μόν, άλλ' όχληράς πάντοτε. Τούτο δέ, διότι τό κεφάλαιον, τό όποιον ό Σύλλογος ήδυνήθη νά εξεσκονήσῃ, — συμποσομένον εις όρ. 38,000 περίπου, ως φαίνεται εις τόν άπολογισμόν, — δέν εξαρκει πρós άνετον ύπηρεσίαν τών άναγκών του Συλλόγου, άκόμη δέ όλιγώτερον εξαρκει πρós πραγματοποίησην τών σχεδίων του. Κατά συνέπειαν, αί λογοδοσίαι του Συμβουλίου άπολήγουσιν κατ' έτος, ως εις έπιφύλλον, εις έπίκλησιν πρós τήν γενναιοδωρίαν τών εκτιμώντων τήν σιμκσίαν του έργου. Αί έπίκλησεις αύται δέν άπέβησαν εις μάτην και κατά τόν λήξαν έτος, καθώς φαίνεται εις τόν άπολογισμόν. Ίδιαιτέρως όμως όφείλομεν νά μνημονεύσωμεν τήν πολυτίμον όσον και τιμητικήν άπονομήν, εκ μέρους τής έν Τεργέστη Έλληνικής κοινότητας, του εκ δισχιλίων φράγκων Οικονομείου βραβείου, προωρισμένου ως γνωστόν εις άμοιβήν έργων τιμώντων τό έθνος. Αί έπίκλησεις ήμών τότε μόνον θά παύσουν, όταν εξασφαλισθῇ ή αύτάρκεια του Συλλόγου. Αύτη δέν εξησφαλισθῇ είσέτι, άλλ' ή γενναιοδωρία τών εύπόρων Έλλήνων είνε παροικιωδής και άνεξάντλητος. Καί δέν περιορίζεται εις μόνους τούς πάσχοντας και τούς άσθενείς. Ωφελούνται εξ αύτης και οί υγιείς τό σώμα, καθώς βλέπομεν εκ τόσων και τόσων δωρεών και κληροδοτημάτων ύπερ του φωτισμού του έθνους. Είς τοιούτους έθνικούς ευεργέτας όφείλεται ή ίδρυσις τόσων σχολείων, ή εκπαίδευσις τοσούτων λογίων, και ή δημοσίευσις τόσων συγγραμμάτων, από τής δαπάνης τών Ζωσιμάδων Έλληνικής βιβλιοθήκης του Κοραή, μέχρι τής βιβλιοθήκης Μαρασλή. Έπιτρέπεται όμως, νομίζω, νά προσθέσω ότι ή εκλαίκευσις του βιβλίου, ή διάδοσις γνώσεων ώφελίμων, ή ιδέα του νά εισχωρήσῃ τό καλόν βιβλίον μέχρι και αύτης τής καλύβης του χωρικού, ως μέσον άνυψώσεως και ήθικοποίησης, πρῶτον ήδη επιδιώκεται υπό όμάδος Έλλήνων όποία ό Σύλλογός μας.

Ό Άγγλος πολιτευτής Βράιτ, ό μέγας συν αγωνιστής του Κόθδεν, ό διαπρέψας διά τήν ήρωικήν του δεινότητα όσον και διά τήν άρετήν και τόν χαρακτήρα, έρωτηθείς τί έθεώρει ως πρῶτον πολυτιμότερον παντός άλλου, — «Τήν

έξιν του άναγινώσκειν», άπεκρίθη. Έλεγε δέ ότι δέν δύναται τις νά παρέχη εις τούς νέους ευεργεσίαν μεγαλειότεραν ή διευκολύνων εις αύτούς τήν άπόκτησιν καλών βιβλίων. Τούς λόγους τούτους του Βράιτ άναφέρει ό Καρνέτζης. Γνωρίζετε τό πασίγνωστον σήμερα όνομα του Καρνέτζη. Γνωρίζετε ότι, άφήτας τήν πατρίδα του τήν Σκωτίαν, μετηνάστευσε νεώτατος και πάμπαντος εις Άμερικήν, όπου κατώρθωσε διά τής έντίμου έργασίας και τής εξαιρετικής ικανότητός του νά ίδρύσῃ σιδηρουργεία κολοσσιαία και νά είνε σήμερα εις τών πλουσιωτέρων άνδρών τής ύψηλίου.

Ό Καρνέτζης άναφέρει τούς λόγους του Βράιτ εις έν εκ τών βιβλίων του· διότι χρησιμοποιεῖ τήν γεροντικήν άνεσίαν του συγγραφέων, είνε δέ τά έργα του πλήρη πρακτικής φρονήσεως και συμβουλών άρίστων πρós τούς νέους, καθώς έλπίζω ότι θά ίδουν οί έταίροι και συνδρομηταί του Συλλόγου, εξ άπανθίσματος, τό όποιον προετοιμάζεται διά τήν σειράν τών δημοσιευμάτων του έτους τούτου. Όχι δέ μόνον άναφέρει τούς λόγους του Βράιτ, άλλά και τούς επικυρώνει διά του ίδιου παραδείγματος. «Είς τήν νεότητά μου, λέγει, ότε ήμην άπλούς εργάτης εις μικράν πόλιν τής Άμερικῆς, ώφελούμην από τήν εύγενή αγαθότητα ενός τών κατοίκων τής. Κάτοχος διακοσίων περίπου βιβλίων, ό κάλλιστος εκείνος άνθρωπος είχε δηλώσῃ ότι δανείζει εξ αύτῶν κατά Σάββατον εις τούς νεαρούς συμπολίτας του. Δέν ήμπορεῖτε νά φαντασθῆτε, προσθέτει ό Καρνέτζης, με πόσην άνυπομονήσιν έπεριμέναμεν τό Σάββατον διά νά ανταλλάξωμεν τό άναγιωσθέν βιβλίον με άλλο και ν' αύξήσωμεν τās γνώσεις ημας». Εύλογών τήν μνήμην του πρώτου ευεργέτου του ό υπέρπλουτος Σκώτος, εκτελεῖ σήμερα εις κύκλον εύρυν ό,τι εκείνος έκαμνεν εις τήν κωμόπολιν του. Χρησιμοποιεῖ άφειδώς τόν μέγαν του πλούτον πρós εξέγερσιν και ικανοποίησην τής φιλομαθείας τών νέων, διά δέ τών δημοσιευμάτων του παροτρύνει και άλλους εκατομμυριούχους νά διευθύνουν κατά προτίμησιν τά νόματα τής αγαθοεργίας των πρós τήν έξάπλωσιν γνώσεων ώφελίμων και τήν διάδοσιν καλών βιβλίων.

Ό διπλούς ούτος σκοπός άποτελεῖ τό πρόγραμμα του Συλλόγου μας. Δέν μεμψιμοιρούμεν, διότι δέν ήλθεν είσέτι πρós αύτόν ό Πικτωλός, τόν όποιον όνειρευόμεθα, άφοῦ, έν ελλείψει τούτου, άρδεύεται από τόσα μικρότερα ευεργετικά βυάκια. Φυτευθείς υπό καλούς οίονους ό Σύλλογός μας έρριζώσῃ και καρποφορεῖ, και θ' άποδώτῃ εύχυμότερους έτι καρπούς, ένός, Ύψηλοτάτη, περιβάλλει τήν βλάστησιν

του ή αἴγλη και τό θάλπος τής 'Υμετέρας προστασίας.

Η ΣΠΟΥΔΗ

ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΖΩΟΛΟΓΙΑΣ

Έν Βορδῶ τής Γαλλίας ίδρύθη πρὸ όλίγου χρόνου σύλλογος πρὸς σπουδὴν και εκλαίκευσιν τής γεωργικῆς ζωολογίας. Σκοπός του Συλλόγου τούτου είνε :

1) Νά έρευνηθῇ τίνα ζῷα είνε επιβλαβῆ εις τήν άμπελοουργίαν, τήν κηπουρικήν και έν γενεί εις τήν γεωργίαν και νά άναζητηθῶσι τά μέσα πρὸς καταστροφήν αύτῶν.

2) Νά εξετασθῇ τίνα εἶδη ζῷων είνε ώφέλιμα εις τήν γεωργίαν και νά άναζητηθῶσι τά μέσα τής προστασίας του πολλαπλασιασμού και του εγκλιματισμού αύτῶν.

Πρὸς έπιτυχίαν του σκοπού τούτου ό σύλλογος προτίθεται νά καταρτίσῃ έν Βορδῶ συλλογὴν κεντρικὴν τῶν ώφελίμων και επιβλαβῶν εις τήν γεωργίαν ζῷων, και βιβλιοθήκην γεωργικὴν, ή όποία θά ήνε εις τήν διάθεσιν τῶν μελῶν του συλλόγου. Πρὸς τούτους θά διοργανωθῇ και ύπηρεσία πληροφοριῶν δωρεάν μὲν χάριν τῶν έταίρων, επί μικρῶ τιμήματι χάριν τῶν λοιπῶν.

Πρὸς καταρισμόν τής κεντρικῆς συλλογῆς ό σύλλογος ποιεῖται εκκλησίαν εις τούς μαθητάς τῶν γυμνασίων, τῶν γεωργικῶν σχολῶν, και τῶν δημοτικῶν σχολείων κοινῶν τε και πλήρων. Πρὸς εξέγερσιν δέ του ζήλου τῶν μαθητῶν ώρίσθησαν βραβεῖα, τά όποία θά άπονέμονται πρὸ τῶν διακρίτων εις τούς μαθητάς, όσοι συνέλεξαν περισσότερα έντομα.

Πλὴν τής κεντρικῆς συλλογῆς θά καταρτίζονται και στοιχειώδεις τοιαύται, αἱ όποιαί θά άκνεμούνται καθ' έκαστον έτος εις τά γυμνάσια.

M.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ¹

[Κατὰ τὸν φιλόσοφον Γκυγιῶ].

Αἱ σκηναὶ αὐταί, λέγει, ό Τολστόη, έπαναλαμβάνονται άπαξ ή δις καθ' έβδομάδα. Εἶνε ταπεινωτικὴ και πολὺ δυσάρεστοι εις τὸν διδάσκαλον, όστις τās άνέχεται, διότι διδουσι μεγαλειότεραν σιμκσίαν εις τās πάντε εξ μέχρις επτά μαθήματα, τά όποια οί μαθηταί ακούουσι καθ' εκάστην έλευθέρως, εἰκαισθλῶς. Έάν έτίθετο τό δίλημμα τί είνε καλλίτερον : νά μη συμβαίνωσι διόλου αἱ

¹ Συνέχεια ἴδε σελ. 2.

σκηναὶ αὐταὶ καθ' ὅλον τό έτος ή νά έπαναλαμβάνωνται κατὰ τό ήμισυ τῶν μαθημάτων ; — ό Τολστόη θά εξέλεγε τό δεύτερον. «Τό σχολεῖον άνεπτύχθη έλευθέρως, λέγει, διά μόνων τῶν αρχῶν αίτινες έτέθησαν και υπό του διδασκάλου και υπό τῶν μαθητῶν. Παρ' ὅλον τό κύρος του διδασκάλου, ό μαθητής είχε πάντοτε τό δικαίωμα νά μη φοιτᾷ εις τό σχολεῖον, ή και έρχόμενος νά μη ακούῃ τὸν διδάσκαλον. Ό διδάσκαλος πάλιν είχε τό δικαίωμα νά μη κρατῇ τὸν μαθητὴν έν τῷ σχολείῳ και τήν δύναμιν νά επενεργῇ με ὅλην τήν ισχύν τής επιδράσεώς του, επί τής πλειονότητος τῶν παιδίων, επί τής κοινωρίας ήν άποτελοῦσι μεταξύ των, έν ταῖς οἰκίαις των». Κατὰ τὸν Τολστόη, ή άταξία αύτη, ή «έλευθέρη τάξις» φαίνεται τόσον φοβερά μόνον και μόνον διότι συνειθίσταμεν εις ὅπως διάφορον σύστημα, κατὰ τό όποιον άνετράφημεν ήμεῖς αὐταί. Ω; πρὸς τούτο και ως πρὸς πολλά άλλα ή χρῆσις τής βίας στηρίζεται επί άπερισκέπτου και άνευλαβοῦς εκτιμήσεως τής ανθρωπίνης φύσεως. Οἱ μαθηταί είνε ανθρωποι, όντα υποκαίμενα, μεθ' ὅλην τήν σμικρότητά των, εις τās αυτάς με ήμας ανάγκας, όντα νοσούντα ως ήμεῖς· ὅλοι θέλουσι νά μάθουν, και διά τούτο φοιτῶσιν εις τό σχολεῖον, και διά τούτο ακόπως φθάνουσι εις τό συμπέρασμα τούτο ότι διά νά μάθωσι πρέπει νά κημφθῶσιν εις ὄρους τινάς. Όχι μόνον είνε ανθρωποι, άλλ' άποτελοῦσι κοινωρίαν όντων συνελθόντων επί τῷ αὐτῷ σκοπῷ. «Και όπου τρεῖς συνηθροίσθησαν έν τῷ ὀνόματί μου, και εγώ εἶμαι μεταξύ αύτῶν.» Ύποτασσόμενοι εις μόνους τούς φυσικούς νόμους, τούς νόμους τούς άπορρέοντας εκ τής φύσεως, οὔτε εξεγειρονται οὔτε γογγύζουσι· υποκύπτοντες εις τό άστοπον κύρος σας, οὐδαμῶς παραδέχονται τό νόμιμον τῶν κωδωνισμάτων σας, τής χρήσεως του χρόνου, τῶν κανόνων σας.»

Τό παρελθόν έπρ έν τῷ σχολείῳ τής Γισανάγριος Πολιάνας επί τριάκοντα ή τεσσαράκοντα μαθητῶν έπήλθον δύο μόνον μωλωπισμοί μετα σημείων καταφανῶν· έν παιδίον έρρίφθη υπ' άλλου κάτω από τήν εξωτερικὴν κλίμακα και έτραυματίσθη εις τήν κνήμην (ή πληγὴ ίατρεύθη μετα δύο εβδομάδας), ενός άλλου έκαυσαν τήν παρείαν με αναμμένον κόμμα, και ή πληγὴ του εγκαύματος διήρκεσε δεκαπέντε ήμέρας. Ό Τολστόη συμπεραίνει ότι τό σχολεῖον δέν έχει τό δικαίωμα νά παρέμβῃ εις τήν άγωγήν, άποκλειστικόν έργον τής οικογενείας οὔταν· ότι τό σχολεῖον δέν όφείλει μήτε ν' άμείβῃ μήτε νά τιμωρῇ, ότι δέν έχει τό δικαίωμα πρὸς τούτο, και ότι ή άρίστη παιδονομία και διοικήσις έγκειται εις τό ν' άφήνῃ εις τούς μαθητάς έλευθερίαν άπόλυτον νά μαθηθῶσιν ή νά συμβιβάζωνται μεταξύ των, όπως νομίζουσι καλλίτερον.

Δυνάμεθα ακριβῶς νά μεμφθῶμεν τὸν Τολστόη

ὅπως καὶ τὸν Σπένσερ ὅτι ἀποκαλοῦσιν ἠθικὴν ἀγωγὴν τὸ διὰ τῶν φυσικῶν ἐπακολουθημάτων τῶν πράξεων πειθαρχικὸν σύστημα. Αἱ ἀντιδράσεις αὐταὶ γνωρίζουσιν εἰς τὰ παιδιά μόνον τὴν φυσικὴν αἰτιότητα, καὶ πάλιν ἐν μέτρῳ, τὸ ὅποιον δὲν εἶνε πάντοτε ἐπαρκές, ἀλλὰ στεροῦνται ἠθικοῦ χαρακτήρος. Ὁ Σπένσερ ἐν τούτοις φρονεῖ ὅτι αἱ φυσικαὶ ἀντιδράσεις εἶνε κατάλληλοι νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὸ παιδίον τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης. — Ναί, ἀλλὰ μιᾶς εὐθύνης καθαρῶς ὠφεληματικῆς. Ἡ ἀληθὴς παιδείσις σκοπεῖ νὰ μορφώσῃ τὴν ἠθικὴν κρίσιν, νὰ παραγάγῃ, νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ν' ἀναπτύξῃ ἐν τῷ παιδίῳ τὴν μέλουσαν εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν τῆς συνειδήσεως. Κατὰ τούτο δὲ διαφέρει τῶν καθαρῶς πειθαρχικῶν μέτρων. Συνίσταται κατ' οὐσίαν ἐν τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ καὶ τῇ ἀποδοκιμασίᾳ. Δὲν ἀρκεῖται μὲν πάντοτε εἰς αὐτάς, ἀλλ' εἰς αὐτάς ἀναφέρεται, ὅπως τὸ σημεῖον εἰς τὸ σημαίνον πρᾶγμα. « Ἡ ἠθικὴ συνείδησις τοῦ μαθητοῦ, ὡς λέγει ὁ Πιλλόν, ἀναπτύσσεται διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς συνειδήσεως τοῦ διδασκάλου ἐκδηλουμένης διὰ τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας. »

Διατί, θὰ ἐρωτήσωμεν τὸν Τολστόη, τὸ σχολεῖον θὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν διδασκαλίαν καὶ θ' ἀφήσῃ τὴν ἀγωγὴν εἰς τὰς οἰκογενείας, αἵτινες διεξάγουσιν αὐτὴν συχνὰ τόσο κακῶς; Τὸ ἀναρχικὸν σύστημα τοῦ Τολστόη δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ὅταν εἰς Τολστόη διευθύνῃ τὴν σχολὴν, ἄλλως δὲν εἶνε ἀνεκτόν. Οὐδαμῶς ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅπου εὐρίσκονται τρία παιδιά ἐπὶ τὸ αὐτό, μετ' αὐτῶν εἶνε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ—συχρότατα εἶνε τὸ πνεῦμα τοῦ διαβόλου, ὅλῃ τῆς ἀρχεγόνου καὶ προγονικῆς βαρβαρότητος. Πλὴν τούτου τὸ σχολεῖον δέον νὰ ἦνε προπαρασκευὴ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον. Τὸ σχολεῖον τοῦ Τολστόη παρασκευάζει βεβαίως τὸ παιδίον εἰς κοινωνίαν, ὅποιαν ὀνειροπολεῖ ὁ μέγας συγγραφεὺς—ἀνευ δικαστῶν, ἀνευ φυλακῶν, ἀνευ στρατοῦ—ἀλλ' ἡ σχολικὴ ἀναρχία εἶνε βδελυρὰ προπαρασκευὴ εἰς τὸν διοργανωμένον καὶ νόμιμον βίον τῶν ὑπαρχουσῶν κοινωνιῶν. Δὲν πρέπει νὰ πείσωμεν τὸ παιδίον, ἤδη ἀπὸ τοῦ σχολείου, ὅτι ἡ διάθεσις του εἶνε ὁ μόνος νόμος, ἢ εὐχαριστήσις του, ἢ καταστελλομένη μόνον ὑπὸ τῆς εὐχαριστήσεως τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ ζωὴ σκοπὸν ἔχει τὴν τέρψιν, ὅτι μελετᾷ κανεὶς καὶ ἐργάζεται ὅταν τοῦ καταβῇ, καὶ ὅτι δὲν κάμνομεν τίποτε ἂν μᾶς ἔλθῃ ἢ ἰδέα νὰ μὴ κάμνωμεν τίποτε. Διὰ τοῦ συνόλου τοιοῦτου παιδευτικοῦ συστήματος ὅχι μόνον στρατιώτης δὲν παρασκευάζομεν, ἀλλ' οὐδὲ πολίτης.

Τί πρέπει λοιπὸν νὰ συναγάγωμεν ἀπὸ τὰ σχολικὰ πειράματα τοῦ Τολστόη; Τὸ συμπέρασμα ὅτι ἂν ἡ πειθαρχία ἦνε ἀναγκαία ἐν τοῖς σχολείοις, δὲν πρέπει νὰ ὠθήσωμεν αὐτὴν μέ-

χρις ἀκάμπτου καὶ αὐστηρῶς τυπικότητος. Ὅσακις ἡ ἠθικὴ ἐπίδρασις τοῦ διδασκάλου εἶνε ἐπαρκής, πρέπει ν' ἀρκῆται εἰς αὐτὴν· ἀλλ' ὅσακις τὸ παιδίον κάμνει κατάχρησιν τῆς ἐλευθερίας του ἢ τῆς δυνάμεώς του, πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸ νὰ ἐννοήσῃ, διὰ μέτρων ἠτιολογημένων καὶ λελογισμένων, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνῃ κοινωνία ὑπόκειται εἰς νόμους καὶ δὲν εἶνε ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὴν ἀναρχίαν, τὴν ὅποιαν ὀνειρεύονται οἱ Σλάβοι.

Δ'.

Πρὸς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν δέον νὰ συνδεθῇ ἡ ἀστικὴ διδασκαλία.

Ὁ Στούαρτ Μίλλ ἐλεγεν ὅτι διὰ νὰ ἔχῃ τις δικαίωμα ψήφου, πρέπει νὰ ἦνε τοῦλάχιστον ἰκανός, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ψηφοφορίας «ν' ἀντιγράψῃ μερικὰς ἀγγλικὰς γραμμὰς καὶ νὰ ἐκτελέσῃ στοιχειώδη ἀριθμητικὴν πράξιν.» Ὁ Σπένσερ λέγει ὀρθότερον ὅτι ὁ Πυθαγόρειος πίναξ οὐδαμῶς δύναται νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐργάτην νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἐσφαλμένον τῶν κοινωνιστικῶν δογμάτων. Τί σημαίνει ὅτι γνωρίζει ἀνάγνωσιν, ἀφ' οὗ ἀναγινώσκει μόνον ὅτι ἐπικυροῦ τοὺς χιμαιρικοὺς του πόθους; Ἄνθρωπος πνιγόμενος πιάνεται ἀπὸ ἄχυρον· ἄνθρωπος βεβαρυμένος ὑπὸ μεριμνῶν προσκολλᾶται εἰς οἰανδήποτε κοινωνικὴν θεωρίαν, ἀρκεῖ νὰ ὑπόσχηται εἰς αὐτὸν τὴν εὐτυχίαν.

Ἀναγκαία εἶνε ἡ βελτίωσις τῆς ἀστικῆς παιδείσεως. Ἐκ τῶν παντοειδῶν ἀποχειροβιῶτων εἶνες εἶνε οἱ μᾶλλον ἐγγράμματοι; Οἱ ἐργάται. καὶ ἐξ αὐτῶν ἀκριβῶς, καὶ τῶν πλημμελῶν ἰδεῶν τῶν, προσέρχεται ὁ μέγιστος κίνδυνος. « Ὁ ἀμαθὴς χωρικός, λέγει ὀρθῶς ὁ Φουγέ, εἶνε ὀλιγώτερον παράλογος τοῦ γραμματισμένου ἐργάτου. Ὀλίγη μόρφωσις ἀπομακρύνει κάποτε τὸν ὀρθὸν λόγον, πολλὴ μόρφωσις μόνον ἐπαναφέρει εἰς αὐτόν. Ἄν δὲν βελτιωθῇ ἡ στοιχειώδης παιδείσις, ἢ διάδοσις παιδείσεως, ὅποια ἢ ἐνεσιῶσα, θὰ φέρῃ τοὺς χειρῶνακτας συμπεριλαμβανόμενων καὶ τῶν χωρικῶν, εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐργατῶν τῶν ἐργοστασιῶν καὶ θὰ ἐμβάλῃ εἰς αὐτοὺς περισσοτέρα δύναμιν πρὸς κακὴν πολιτικὴν ἢ κακὴν δημοσιονομίαν. »

Ὁ Σπένσερ καὶ ὁ Βλόντση συναντῶνται ἐν τῇ πεποίθησιν ὅτι ἐν ταῖς ἐνεστώσαις δημοκρατικαῖς δὲν ὑπάρχει δυνατὴ ἐλευθερία, οὔτε πραγματικὴ ψῆφος, οὔτε ἀληθὴς ἀσφάλεια περιουσίας «ἀνευ καλῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς». Τὸ σχολεῖον, καὶ πρὸ πάντων τὸ λαϊκὸν σχολεῖον, μακρόθεν καὶ κατὰ μικρὸν θὰ παρασκευάσῃ τὴν ἀγωγὴν ταύτην. «Τὸ παιδίον δυσκόλως ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν τοῦ Κράτους. Περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν θεσμῶν ἀόριστους μόνον γνώσεις δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς αὐτό, αἵτινες παρέχουσιν ἀσθενῆς ἐν-

διαφέρειν εἰς νεκρότατα πνεύματα. Τὴν δημοσίαν ἠθικὴν, τὴν ἀρετὴν τοῦ πολίτου, τὸν πατριωτισμὸν πρέπει νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τὸ παιδίον, περισσότερο δὲ διὰ τοῦ παραδείγματος ἢ διὰ θεωρητικῶν δογμάτων.»

Ἄλλ' ὑπολείπεται μέγα χάσμα νὰ πληρώσωμεν τὸν μεταξὺ τῆς ἀποφειτῆσεως ἐκ τοῦ σχολείου χρόνον—περὶ τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος—καὶ τὸν χρόνον τῆς πολιτικῆς ἐνηλικιότητος. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ ἐφηβος εἶνε παραδεδομένος εἰς ἐκυτόν, ὅτι διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ λησμονήσῃ πολλά ἐξ ὅσων ἐδιδάχθη, ὅτι ἡ ἀστικὴ του μόρφωσις ἐκφεύγει ἀπὸ τὸ πνεῦμά του, καθ' ἣ ἀκριβῶς, στιγμὴν θὰ ἦτο ἀναγκαιοτάτη εἰς αὐτό. Ἄφ' οὗ κρίνεται νόμιμον ν' ἀπαιτήσωμεν τρία ἢ καὶ πέντε ἔτη παρὰ τῶν νέων, ὅπως παράσχωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν στρατιωτικὴν ἀγωγὴν, δὲν θὰ ἦτο νόμιμον ν' ἀπασχολήσωμεν αὐτοὺς ὥρας τινὰς καθ' ἑδωμάδιον, ὅπως τοὺς διδάξωμεν θετικὰς γνώσεις τῶν καθηκόντων τῶν ὡς πολιτῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας; Ἡ ἄμυνα κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἐσωτερικῶν βαρβάρων, εἶνε ὁμοίως οὐσιώδης ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς, ὅσον καὶ ἡ ἄμυνα κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν ξένων. Φρονοῦμεν ὅτι εὐχρῆς ἔργον εἶνε, ἐφ' ὅσον ὁ στρατιώτης μένει ἐν τῷ στρατῷ, πλὴν τῆς στρατιωτικῆς θεωρίας νὰ διδάσκηται καὶ τὴν καλουμένην ἀστικὴν θεωρίαν: τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ πολιτεύματος, τὴν διοργάνωσιν τοῦ Κράτους, τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν. Ἡ διδασκαλία αὕτη δέον νὰ γίνηται διὰ βιβλίων γραφέντων ἀνευ οἰουδήποτε πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ χρωματισμοῦ.

Ἐν Βελγίῳ ὀρίσθησαν ἐξετάσεις μετ' ἧς ἔχει ὁ πολίτης τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφίζειν· τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶνε ἄξιον μιμήσεως.

Ε'.

Μέχρι τοῦδε αἰσθητικὴ ἀγωγὴ δὲν ὑπῆρξεν οὐδαμῶς· ἱστορικὴ μάλιστα, αἰσθητικὴ ὅμως ὄχι.—Καὶ αὐταὶ αἱ φιλολογικαὶ γνώσεις παρέχονται ἐκ χρονολογικῆς ἀπόψεως, ἐνῶ ἐν τῇ αἰσθητικῇ ἢ χρονολογία εἶνε τι δευτερεύον. Πρέπει ν' ἀσχολώμεθα περισσότερο περὶ τοῦ καλοῦ, κατὰ τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχὶ μόνον περὶ τοῦ καλοῦ ἐν τοῖς γράμμασι ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ καλοῦ ἐν ταῖς τέχναις. Εἰς τὸ βῆθος ἐκάστου ἀνθρώπου ὑπάρχει ἐνθουσιασμός ζητῶν νὰ διαχυθῇ· τὸ δυσύχημα εἶνε ὅτι διαχύνεται συχνότατα εἰς πράγματα ἀνάξια τοῦ κόπου. Ἐγνώρισα ἀξιόλογον ἄνθρωπον ὅστις ἀφῆκε τὴν ἐπαρχίαν του, τὸ σπῆτι του καὶ τὰς ἐξεις του διὰ νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὰ Πυρηναῖα πρὸς τὸν μόνον σκοπὸν νὰ φάγῃ πείστροφες τῆς λίμνης Γκῶβ. Ἐδῶ ἡ λαίμαργία

ἔφθασε μέχρις ἐνθουσιασμοῦ· ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε οὐχὶ ν' ἀποπνίξῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν ἀλλὰ νὰ τὸν διευθύνῃ εἰς πράγματα ἄξια ἐνθουσιασμοῦ, εἰς ἀγαθὰ καὶ ὠρατὰ ἀντικείμενα.

Ἐπάρχει δύο εἰδῶν φαντασία· ἡ μία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀντιλαμβάνωμεθα τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων αὐτῶν. Ἡ σύγχυσις αὕτη τῶν εἰκόνων, κατ' ἀρχὰς ἀκουσία, ἔπειτα ἐκούσια καταλήγει εἰς τὴν μεταφορὰν. Ἡ φαντασία τῶν παιδίων καὶ τῶν νέων λαῶν εἶνε οὐσιωδῶς μεταφορικὴ. Τὸ ἀναλυτικὸν πνεῦμα τούναντιον συνίσταται εἰς τὴν ἀνεύρεσιν μᾶλλον τῶν διαφορῶν ἢ τῶν ὁμοιοτήτων τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν διακρίβωσιν τοῦ προγράμματος τῶν ἀντιλήψεων. Τὸ πνεῦμα τὸ κεκτημένον τὸν μέγιστον βαθμὸν φαντασίας δύναται συγχρόνως ν' ἀναπαριστᾷ εἰς ἐκυτό τὰς ὁμοιότητας καὶ τὰς διαφορὰς, νὰ διακρίνῃ ἐντελῶς ὅλας τὰς ἀντιλήψεις ἢ παραστάσεις καὶ ἐν τούτοις νὰ ἔχῃ πλήρη συνείδησιν τοῦ σημείου εἰς ὃ συναντῶνται, τῶν χαρακτηριστικῶν ἅτινα ἔχουσι κοινά.

Ἡ δημιουργικὴ φαντασία ἀποτελεῖται ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης ἰκανότητος τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τὰς ὁμοιότητας καὶ τὰς διαφορὰς· ἡ ἀντίληψις τῶν διαφορῶν εἶνε ἢ κατ' ἐξοχὴν ἐκούσια ἐνέργεια τῆς φαντασίας· εἶνε τὸ μέρος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς προσπάθειας ἀκόμη ἐν τῇ μεγαλοφυίᾳ. Ἡ δημιουργία, προϋποθέτει εἰς τὸν καλλιτέχνην ἢ τὸν φιλόσοφον, δύο τινὰ, κατ' ἀρχὰς αὐτόματα καὶ συγκεχυμένην σύνθεσιν, εἶτα τάξιν καὶ ἀνάλυσιν ἐν τῇ συνθέσει ταύτῃ. Τὸ δημιουργεῖν ὑπὸ τινὰ ἐποψίν εἶνε ἐνοποίησης (ἂν ἦνε τὸ πᾶν ἐν τῷ σύμπαντι) ἀλλ' εἶνε ὁμοίως καὶ ἀντίληψις τῆς ποικιλίας ἐν τῇ συνδιακρίτῳ ἐνόητι τῶν πραγμάτων. Τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον εἶνε κατὰ τὸ ἄλλο ἢ ἦττον μεταφορὰ, ἀλλὰ μεταφορὰ ἔχουσα συνείδησιν ἐαυτῆς, τῶν διαφορῶν ὅλων τῆς καὶ τῆς καθωρισμένης σχέσεως ἧτις τὰ συνδέει.

Πρέπει νὰ συνειθίσωμεν τὸ παιδίον νὰ κανονίξῃ τὴν φαντασίαν του, νὰ τὴν ὀδηγῇ, νὰ τὴν καθιστᾷ δι' αὐτοῦ τούτου ἀναλυτικὴν, νὰ μεταβάλλῃ τὴν παιγνιώδη κίνησιν τῆς φαντασίας εἰς μεθοδικὴν ἐργασίαν, εἰς τέχνην. Τὸ ὑπερβολικὸν τῆς φαντασίας τῶν παιδίων ὡς καὶ τῶν ἀρχηγῶν λαῶν προσέρχεται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ὀλιγωτέρας ἀκριβείας τῶν ἀντιλήψεων, αἵτινες, εἶνε συγκεχυμέναι ὅπως τὸ σχῆμα τῶν νεφῶν. Τὸ ὄνομα δὲν ἀφηρέθη ἀκόμη διὰ τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ὅποιον ἐκφράζει, καὶ ἡ γλῶσσα δὲν εἶνε εἰς αὐτὸ ἄλγεθρα ὅπως θὰ καταστῇ δι' ἡμᾶς· βλέπει πάντα ἐκεῖνα περὶ τῶν ὁποίων τῷ ὀμιλοῦμεν καὶ ὅταν δὲν βλέπῃ δὲν ἐννοεῖ πλέον. Δὲν διακρίνει εὐκρινῶς οὔτε τοὺς καιροὺς, οὔτε τόπους οὔτε τὰ πρόσωπα.

Ἡ φαντασία τῶν παιδίων ἀφιτηρίαν λοιπὸν

έχει τὴν σύγχυσι τῶν εἰκόνων, πρὸς ἀπομνημονεύουσαν τὴν ἀμοιβαίως ἑλκεῖσθαι τῶν συναναμιγνύουσαν τὸ παρελθόν, τὸ ἐνεστώ, τὸ μέλλον· δὲν ζῶσιν ὅπως ἡμεῖς ἐν τῷ πραγματικῷ, ἐν τῷ καθωρισμένῳ δὲν διαγράφουσι εὐπρεπῶς οὐδὲν συναίσθημα, οὐδεμίαν εἰκόνα ἐν ἐνὶ λόγῳ μὴ διακρίνοντα καὶ μὴ ἀντιλαμβανόμενα τίποτε πολὺ ἀκριβῶς, οὐνεκὸν περὶ ὧν. Εἰς τὸ παιδίον, ἐπειδὴ δὲν ἀνεπτύχθη εἰσέτι ἐν αὐτῷ ἡ τέχνη τῆς ἀναμνήσεως, ὅλα εἶνε πρὸντα. Παιδίον δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος παρ' ὀλίγον νὰ χάσῃ προχθὲς τὸ μυαλλόνι του ἀπὸ τοῦ ἐξώστου· τὸ ἐπνεῦρε καὶ ἔκτοτε ἐπαιξεν ἑκατοντάκις μὲ αὐτό· ἐν τούτοις μὲ ὀδηγεῖ ἐξάφνα εἰς τὸν ἐξώστην, ἔπειτα δὲ μὲ θρηνώδῃ τόνον, μὲ ἔκφρασι ὄχι προσποιητῆν, μὲ διηγεῖται ἐκεῖ ὅτι τὸ ἔχασεν.

Τὸ παιδίον διαμνημονεύει καὶ ἀναπλάττει μᾶλλον παραστάσεις ἢ ἐπινοεῖ καὶ διανοεῖται· ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει ἀκριβῆ ἔνοιαν τοῦ χρόνου· ἢ ἀναπολιτικῆ φαντασία, μόνῃ ἐνεργουσα, δὲν διακρίνει ἐαυτήν, δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὴν δημιουργικὴν φαντασίαν, ἣτις ἐν τούτοις εἶνε ἀπλῶς ἀνωτέρα αὐτῆς ἀνάπτυξις. Τὸ παιδίον καὶ τὸ ζῶον δὲν ἔχουσι ἀληθῶς παρελθόν, τούτεστι σύνολον διατεταγμένων ἀναμνήσεων ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸ ἐνεστώ, ἀντιτιθεμένων πρὸς τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον φανταζόμεθα καὶ δημιουργοῦμεν κατ' ἀρέσκειαν. Ἡ τόσον μεγάλη δύναμις τῆς γενικεύσεως, ἢ τοσάκις παρατηρηθεῖσα εἰς τὰ παιδία προσέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀντιλαμβάνονται πολὺ καλλίτερον τῶν ὁμοιοτήτων καὶ τῶν διαφορῶν. Εἰς τὸ παιδί μου, τὸ ὁποῖον εἶνε δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν, πᾶν ὀπωρικόν εἶνε μῆλον, πᾶν χρώμα ἐλκύν τούς ὀφθαλμούς του εἶνε κόκκινον, διότι τὸ κόκκινον εἶνε τὸ χρώμα τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐλκύν τὴν προσοχὴν. Κεκλιμένον εἰς τὸ λίκνον του μὲ λέγει δεικνύον εἰς ἐμὲ τὸ βάθος τῆς κλίνης ἔπειτα τὸ χεῖλος· αὐτὸ εἶνε ὁρόμος, αὐτὸ εἶνε λάκκος· φαντάζεται μόνον του τὰ πράγματα αὐτά, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ προσάκησῃ. Παρασύρεται ἀπὸ ἐπιπολαίας ἀναλογίας καὶ μετὰ τοσαύτης δυνάμεως ὥστε μετ' ὀλίγον βλέπει πλέον τὰς διαφορὰς· εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅταν ἀποκοιμᾶται, νομίζει ὅτι εἶνε πλαγιασμένον εἰς τὸ μέσον τῆς λευκῆς ἰσοῦ, ἐχούσης λάκκους δεξιά καὶ ἀριστερά.

Τὰ παιδία ἀπατῶνται διαρκῶς καὶ περὶ τῶν προσώπων. Ἄν θραυσθῆ σκευὴς τι καὶ ἐρωτήσω τὸ ἀγρόκι μου· ποῖος τὸ ἔσκαος; μοῦ ἀπαντᾷ σχεδὸν πάντοτε· ὁ Μπεμπές. Διότι ἐν γένει πᾶσαν ζῆμιαν τὴν κάμνει αὐτός. Ἄλλος εἶνε τὸ κέντρον τοῦ κόσμου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ θεωρεῖ ἐαυτὸν ὄχι μόνον ὡς τὸν τελικὸν σκοπὸν ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν αἰτίαν παντὸς συμβαίνοντος.

Ἡ φαντασία, εἶπομεν, ἔρχεται δι' ἀκουσίου συγχύσεως εἰκόνων, ἣτις κατ' ἀρχὰς οὐσα ἀσυ-

νειδῆτος, γίνεται ἔπειτα συνδεδειγτῆ, προξενεῖ εὐχαρίστησιν, καὶ ἔπειτα ἐπαναλαμβάνεται ἐκουσίως, πρὸς παιδίαν. Τὸ παίγιον τῆς φαντασίας ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς πλάνη τις. Δὲν δυνάμεθα κάλλιον νὰ τὴν συγκρίνωμεν ἢ πρὸς ἀπαλὴν πῶσιν, ἄνευ ἀληθόνος, τέρπουσαν, ἣτις ἐν ἑφ' κατ' ἀρχὰς προήλθεν ἀπὸ σκόνημα γίνεται ἔπειτα παιγιῶν. Πῶς ἀγαποῦν τὰ παιδία νὰ κυλίω-νται εἰς τὴν χλόην.

Τὸ παραποιεῖν τὰ πράγματα εἶνε ἔμφυτον εἰς τὸ παιδίον· εἶνε ἐσφραγμένον τὸ λεγόμενον ὅτι τὰ παιδία ψεύδονται τεχνητῶς ὅπως ἀπλάττωσι τιμωρίας τινός. Τὸ ψεῦδος εἶνε συνηθέστατον ἢ πρώτη ἐξάσκησις τῆς φαντασίας, ἢ πρώτη ἐπινοήσις, τὸ σπέρμα τῆς τέχνης. Τὸ δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν παιδίον, τὸ ὁποῖον παρατηρῶ, ψεύδεται πρὸς ἑαυτό, διηγεῖται ὑψηλοφώνως ἱστορίας καὶ ἀν μεταποῖ τὴν ἀλήθειαν, τὴν διορθώνει, καταλαμβάνει ἐν αὐτῇ καλλίτερον θέσιν ἐκείνης ἢν πράγματι ἔχει. Πρὸ ὀλίγου ἔλεγε καθ' ἑαυτό· ὁ μπαμπᾶς δὲν μιλεῖ καλά· λέγει ταπέξ· ὁ μπαμπᾶς μιλεῖ καλά· λέγει· τραπέξ. Φυσικῶς τὸ ἐναντίον συνέθη, καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρατήρησιν. Ὅλην τὴν ἡμέραν τὸ παιδίον ἐπινοεῖ, μεταποῖ τὴν πραγματικότητα καὶ μεταβάλλει τὴν ἐνέργειαν τῶν προσώπων. Τὸ ψεῦδος εἶνε τὸ πρῶτον παιδιῶν μυθιστόρημα καὶ ἔχει συχνὰ ὡς σκοπὸν τὴν ἐξωραΐσιν τῆς πραγματικότητος.

Εἰλικρινεία, εἶνε πολὺ περίπλοκος κανονικὴ συνέπει· γεννᾶται ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σεβασμοῦ, ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς προσωπικῆς ἀξιοπρεπείας, τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντος κλ. Τὸ παιδίον εἶνε αὐτομάτως εἰλικρινές, διὰ τῆς φυσικῆς διαφανείας καὶ διαυγείας τῆς ψυχῆς· ἀλλ' εὐθὺς ὡς ὁ λόγος δὲν ἐξέρχεται πλέον τῶν χειλέων του ὑπὸ τὴν ἄμεσον πίεσιν τῆς συγκινήσεως, διερμηνεύει ἀπλῶς τὴν κίνησιν τῶν ἀσυαρτήτων εἰκόνων, αἵτινες πλημμυρίζουσι τὸν ἐγκέφαλόν του. Διασκεδάσει μὲ τὰς λέξεις ὅπως καὶ μὲ ὅλα· τὰς δοκιμάζει, τὰς θέτει εἰς ὅλας τὰς θέσεις, συνδυάζει καὶ αὐτὰς τὰς ιδέας ὅπως διόλου ἀπροσδοκῆτως, κατασκευάζει φράσεις ὅπως κατασκευάζει σπυτάκια ἢ κήπους μὲ τὴν ἄμμο, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης φροντίδος τῆς πραγματικότητος. Καὶ ἂν τυχὸν ἐτράπη ἐσφραγμένην διέυθυνσιν, ἐπιμένει ἐν αὐτῇ, διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν προσωπικότητά του· ἐν ἐνὶ λόγῳ συγχέει ἀκαταπύστως ὅτι πράγματι ἐπραξε ὅτι θὰ ἤθελε νὰ πράξῃ. Τὸ παρελθόν εἶνε ἀπλῶς κυριαρχοῦσα τις εἰκὼν ἐν τῇ συγχύσει τῶν συμπεφορμένων εἰκόνων.

Ὅσον φυσικῶς ἐφευρίσκει τὸ παιδίον, χωρὶς νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς πραγματικότητος τῶν λεγομένων του, τόσῳ ὀλιγώτερον εἶνε ὑποκριτικόν καὶ προσποιητόν. Ἡ προσποίησις, ἣτις εἶνε τὸ

ἀληθὲς ψεῦδος, τὸ ἠθικὸν ψεῦδος, γεννᾶται ἐν τῷ παιδίῳ ἐκ φόβου· εἶνε κατ' εὐθὺν λόγον τῆς ἀκαίρου ἀσθηρότητος τῶν γονέων καὶ τῆς κακῆς ἀγωγῆς. Τὸ παιδίον οὐ μόνον ἐν ζητεῖ φυσικῶς νὰ ἀποκρύψῃ τὰς ἀπειθείας του, ἀλλὰ τὸναντίον θὰ ἤθελε μᾶλλον νὰ τὰς δείξῃ, νὰ ἐξάρῃ αὐτάς, διότι ἀποτελοῦσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ ἀνεξαρτησίας. Τὸ ἀγοράκι μου ἔρχεται πάντοτε καὶ μοὶ διηγεῖται, εἴτε καυχώμενον, εἴτε ἐνίοτε καταλυπημένον, τὰς ἀνοησίας τῆς ἡμέρας του· ὄρισε ὡς κανόνα μηδέποτε νὰ τὸ τιμωρῶ δι' ὅτι μοὶ ἀποκαλύπτει αὐτομάτως, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ σφάλματα εἰς ἃ τὸ συλλαμβάνω καταφῶρος· ὁ μόνος σκοπός μου εἶνε ν' ἀντικαταστήσω ἐν αὐτῷ τὴν ἐκ τῶν σφαλμάτων εὐχαρίστησιν διὰ τῆς λύπης καὶ τὸ κατῳρθῶν κατὰ μικρὸν, δι' ἐπιπλήξεις ἀπαλῆς καὶ πρὸ πάντων πολὺ βραχείας.

Ἡ ἀνάκλησις γεγονότος τινός ἢ διηγήσεως μετὰ μεταβολῶν προξενεῖ ζωντανὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παιδίων· ἀλλὰ κοπιᾶζουσι πολὺ ἕως ὅτου νὰ τὸ κατῳρθώσουν. Εἶνε ἐργασία, τὴν ὁποῖαν ἐνίοτε δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν ἐν τῷ γίνεσθαι. Μικρὰ μου φίλη τεσσάρων ἐτῶν μοὶ ἔλεγε·— Ἀκούσατε, θὰ σᾶς πῶ ἕνα παραμῦθι, μὰ δὲν εἶνε ὁ κοντορεβιθούλης· ἦταν μιὰ φορὰ εἰς ἕνα δάσος ἕνα παιδί μικροῦ τιμοῦ· ὁ πατέρας του ἦταν ζυλοκόπος· μὰ δὲν ἦταν ὁ Κοντορεβιθούλης. Καὶ ἡ διήγησις ἐξηκολούθει, συνοδευμένη πάντοτε ὑπὸ τῆς παρενθέσεως· Αὐτὸ τὸ παραμῦθι μοιάζει μὲ τὸν Κοντορεβιθούλη, μὰ δὲν εἶνε τὸ ἴδιο.

Τὰ κοράσια ἀγαπῶσι περισσότερο τὰς παιλαϊὰς, παραμορφωμένας κούκλας τῶν παρὰ τὰς καινουργεῖς, αἵτινες ἐν τούτοις προσεγγίζουσι περισσότερο πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν· τοῦτο συμβαίνει, διότι ἡ φαντασία τῶν ἔχει εὐρύτερον στάδιον ἐνεργείας εἰς τὰς πρώτας ἢ εἰς τὰς δευτέρας, τὰς μεταμορφώνει διὰ τῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν ἐπινοῶν τῆς στιγμῆς. «Μίαν ἡμέραν, μοὶ εἶπε κυρία τις, ἀναπλάττουσα τὰς ἀναμνήσεις τῆς, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἤθελον νὰ κάμω σπουδαϊότερον τὴν μητέρα— καὶ ἤμην ἦδη μεγαλοῦτσικη— ἄφησα ὅλας μου τὰς κούκλας, ἔκαμα ἐν δέμα μὲ τὸ μάκτρον μου καὶ ἐπέρασα τὴν μισὴν νύκτα νὰ κανουρίζω εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ αὐτοσχέδιον βρέφος μου». Τὴν φαντασίαν καλλιεργεῖ ἀληθῶς ἡ τέχνη κατὰ τοὺς διαφοροὺς βαθμούς τῆς· πρέπει νὰ καταστήσωμεν τὸ παιδίον καλλιτέχνην, δηλαδὴ νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν αὐτόματον κίνησιν τῆς φαντασίας του τὸν κανόνα τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν ἠθικότητα τῆς φαντασίας. Ἡ ἀγωγή πρέπει λοιπὸν νὰ ἦνε βελθῶς αἰσθητικῆ. Τὸ οὐσιῶδες τῆς διδασκαλίας ἐγκρατεῖται εἰς τὸ νὰ

μάθῃ τὸ παιδίον τί εἶνε ἀγαθόν, νὰ γείνη ἰκανὸν μόνον του νὰ φαντάζεται ὠραῖα πράγματα, κομψά, χαριέντα. Ἡ κυρίως γνώσις, τὸ ἐπαναλαμβάνεμεν, θὰ ἔλθῃ βραδύτερον, καὶ ἡ ἠθοποιὸς ἐπενέργειά του ἀρχίζει, μόνον τὴν στιγμὴν καθ' ἣν παύει νὰ ἦ ἐργαλεῖον διὰ νὰ καταστῇ ἐργον τέχνης.

Διὰ τὰ παιδία, ἴσως ἡ εἰκὼν εἶνε τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς αἰσθητοποίησιν τῆς ιδέας. Ὁ ποιητῆς ὑπὲρ πάντα ἄλλον συλλαμβάνει κάλλιον τὴν σχέσιν τῆς μορφῆς μετὰ τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς σκέψεως· κάμνει δὲ ν' ἀναθρώσκῃ διὰ τῆς ιδέας ὅτι κρύπτεται καὶ ἀγνοεῖται εἰς τὸ βάθος ἡμῶν. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρησαν τὸν ποιητὴν ὡς ὄν σχεδὸν θεῖον, τοῦλάχιστον ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἐφηντάσθησαν τὸν Ὄρφεα παιδαγωγὸν αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ ἐθεώρησαν τοὺς ἰδίους ποιητὰς τῶν τοὺς πρώτους, τοὺς μόνους παιδαγωγούς τῆς νεότητος.

(ἔπειτα συνέχισι).

A. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ

Ἀπὸ τὴν ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαν ἀξιόλογον μελέτην τοῦ κ. Κ. Ράβου ἐπιγραφομένην «Ἡ Ναυτικὴ Ἱστορία» ἀποσπῶμεν τὰ ἐν ἐπιλόγῳ ἀναγραφόμενα.

Σ τ. Α.

Ἡ ΝΑΥΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὴν σύντομον ταύτην ἐπισκόπησιν τοῦ μέχρι τοῦδε βίου καὶ τῶν κατακτήσεων τῆς ναυτικῆς Ἱστορίας δὲν θέλω νὰ ἀφήσω ἀτελεῖ ἐκ μετριοφροσύνης, ἢν οὐχὶ ἀδίκως θὰ ἠδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ ὀλίγον ἐξεζητημένην. Τὸ μέχρι τοῦδε γενόμενον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δὲν εἶνε πολὺ, εἶνε ἴσως μηδαμίων· καὶ δὲν ἦτο εὐκολον νὰ γίνῃ περισσότερο ἐν χώρῳ ἐν ἣ πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις, ἂν θέλῃ νὰ ἦνε φιλαλήθης, ὅτι τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστήμαι εὐρίσκονται ἔτι ἐν σπαργάνοις, ἐν ἣ ἢ ἐπιστημονικῆ συνεργασία δὲν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε δυστυχῶς ἢ τὸ πῖον desiderium ὑπεράγαν ἀγαθῶν λογίων, καὶ ἐν ἣ τέλος αἱ ὑπονομεύσεις, ἢ ἀντίπραξις, ὁ καταβιβασμὸς τοῦ ἔργου τῶν εὐδοκίμως καὶ κοινωφελῶς κοπιῶντων θεωροῦνται ἀκόμη ὑπὸ τινῶν ἐπιστημονικῶν κορυφῶν τὰ μεγάλα ὄπλα τῆς ἐπιτυχίας.

Ἀπὸ δωδεκαετίας καὶ πλέον ἐργαζόμενος ὅπως μεταφυτεύσω εἰς τὸ φιλολογικὸν τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος τὸν νέον τοῦτον κλάδον ἱστορικῆς ἐρεῦνης, ὅστις καθ' ἣν ἔχω πεποιθήσιν δύναται νὰ ἀναδώσῃ καρποὺς εὐχυμοτάτους, ἂν ὄντως ἢ ἀρετῆ τῶν βιβλίων ἦνε νὰ ἀγῶσιν ἀθροῦτως τὰ ἔθνη εἰς ἐκτελεσιν τοῦ προορισμοῦ των, ἐπρόκεισα τὴν καθ' ἡμᾶς φιλολογίαν δι' ἔργων τινῶν, ἅτινα, ἂν δὲν ἔχῃσιν ἄλλην τινὰ ἀξίαν, δύναται τοῦλάχιστον

νά χρησιμεύσωσιν ὡς βάσεις τελειοτέρων ἐργασιῶν. Δὲν πιστεύω νὰ ἀρνῆται τις ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς ναυτικῆς ἱστορίας ἔχει ἰδιάζουσαν δι' ἡμᾶς σημασίαν. Ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ περικύβηται τῆς θαλάσσης, θὰ ἠδύνατο δὲ τις λίαν εὐλόγως νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι κατ' ἀντίθεσιν πάσης ἄλλης θαλασσινῆς χώρας, — ἡπείρου περιβεχόμενης ὑπὸ θαλασσῶν, — ἡ Ἑλλὰς εἶνε θάλασσα περικυκλουμένη ὑπὸ τεμαχίων ἡπείρου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐρρέθη ὅτι λογικῶς, οὔτε νὰ ζῆση, οὔτε νὰ ἀναπτυχθῆ δύναται, ἐὰν δὲν ἐξασφαλίσῃ ἐκεῖνο ὑπερπροαιωνίως θεωρεῖται ὡς κύριος ὅρος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, τὸ κράτος τοῦ Αἰγαίου. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ πᾶν κεφάλαιον τῆς ἱστορίας αὐτῆς πλαισιούται οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ ναυτικὴ δὲ ἱστορία ἐκτὸς τοῦ φωτός, ὅπερ δύναται νὰ ἐπιχύσῃ εἰς πλείστας σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, ἐκτὸς τῆς βοήθειας ἣν δύναται νὰ παράσῃ εἰς ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, — ὡς ἄριστα δὲ θέλει κατανοήσῃ τις τοῦτο ρίπτων ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἐμὴν μικρὰν περὶ τοῦ παρ' Ὀμήρου ζυστοῦ ναυμάχου μελέτην, — ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ναυτικὴν τοῦ ἔθνους συνείδησιν, νὰ διδάσκῃ αὐτῶ τί ὀφείλει εἰς τὴν ἰδιουφυίαν του, ὡς αἰεὶ αὕτη καταλλήλως καλλιεργεῖται, νὰ συντελῆ τέλος εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κατὰ θάλασσαν πολεμικῶν ἀξιωματικῶν, συμφώνως τοῖς ναπολεοντείοις ἀποφθέγμασιν: «ὡς τέχνη τοῦ στρατηγοῦ μόνον διὰ τῆς μελέτης τῶν πολέμων τῶν μεγάλων στρατηγῶν ἐκμανθάνεται» καὶ αἱ ἱστορία τῶν ἐκστρατειῶν τῶν μεγάλων στρατηγῶν εἶνε ἡ πληρεστέρα πραγματεία τῆς πολεμικῆς τέχνης», συμφώνως τῆ ρήσει τοῦ στρατάρχου Γκουβιὸν δὲ Σαιν-Σύρ «ἡ ἐμβριθὴς μελέτη τῶν παλαιῶν καὶ νέων ἐκστρατειῶν εἶνε μύησις εἰς τὴν ἀληθῆ τέχνην τοῦ πολέμου», συμφώνως τῶ Γκόλτς, ὅστις οὐχὶ διὰ λόγων μόνον ἐδῶκεν ἡμῖν μαθήματα καὶ ὅστις θέλει τὴν φαντασίαν τοῦ ἀξιωματικοῦ «καθαίρομένην διὰ τῆς προσεκτικῆς σπουδῆς τῆς ἱστορίας», ἄπερ πάντα ἐφαρμόζονται κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐν τῶ ναυτικῶ.

«Διὰ τῆς σπουδῆς τῶν μαθημάτων, λέγει ὁ Βέικη, μορφούνται καλοὶ ναυσιπόροι, ἐξαίρετοι χαρτογράφοι, ἐπινοηταὶ πυροβόλων καὶ κλιβάντων, δεξιὸι μηχανῶν σχεδιασταί, μέχρι τινὸς δὲ καὶ ναυπηγοί. Ναύαρχοι ὅμως καὶ ἀρχηγοὶ μόνον δι' αὐτῶν δὲν παρασκευάζονται. Τὸ μαθηματικὸν ἐφόδιον τοῦ Νέλσονος καὶ τῶν συμμαχητῶν του, τοῦ Φαρραγκούτ καὶ τῶν μοιράρχων του ἦτο μηδαμῖον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τοῦ Μπαρντὰ καὶ Μωρῶ. Οὔτε ὅμως ὁ περιφημὸς ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἐπινοηθεὶς τύπος οὔτε τὰ ἔργα τοῦ ἄλλου, ἰσοῦνται ἀπὸ ναυτικῆς ἀπίψως, πρὸς τὰς νύκτας τοῦ Ἄβου κίρ καὶ τῆς Νέας Ὀρλεάνης. Ἡ πρώτη ἐδῶκεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ κράτος τῆς Μεσογείου καὶ ἐσωσε τὴν Ἰνδικήν, ἡ δευτέρα παρέδωκεν εἰς

τοὺς Ἐνωτικὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μισισσιππὶ, τῆς μεγάλης ἐν ἄλλοις λόγοις ἀρτηρίας τῆς εἰς δύο τεμνοῦσης τὴν Β. Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν.

«Διὰ τοῦ α+β, ἐξακολουθεῖ ὁ ἀπόμαχος τῆς ἐν Δίση ναυμαχίας Βέικη, φθάνει τις εἰς νέας ἐπινοήσεις. Ἐν τῇ πράξει ὅμως σχεδὸν δὲν μεταχειρίζεται τὸ α+β τοῦτο. Οὔτε αἱ λεπτολογίαι τῶν θεωρητικῶν συμπερασμάτων, οὔτε ἡ βαρύτης τοῦ θετικῶ ὑπολογισμοῦ ἐπιδρῶσιν ὅσον νομίζεται ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως μιᾶς ἐκ παρατάξεως μάχης ἢ ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς ἐνὸς πολέμου. Τὸ πολὺ ταῦτα βοηθοῦσιν εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν μεγάλων γραμμῶν τῆς ἐνεργείας.»

Ἐπι δικαιοτέρα εἶνε ὅσα ἐπιλέγει. «Εὐτυχεῖς οἱ λαοὶ οἱ ἐν τῇ γαλήνῃ τῆς εἰρήνης ἀγρυπνοῦντες καὶ παρασκευαζόμενοι διὰ τὸν πόλεμον. Εὐτυχεῖς οἱ λαοὶ οἱ μὴ ἀρκούμενοι μόνον εἰς συναγωγὴν ὑλικῶν δυνάμεων, — ἦτοι καλῶν σκαφῶν, εὐρώστων ἀνδρῶν, ἀφθόνου θησαυροῦ, — ἀλλ' ἐπιμύνης ἐργαζόμενοι καὶ εἰς θεμελίωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν ἐνεργειῶν δυνάμεων, ἃς Φρειδερίκος ὁ Β' — εἰς μέγας διδάσκαλος τοῦ πολέμου, — θεωρεῖ ἀπαρατήτους πρὸς ἐπιτεύξιν τῆς νίκης.»

Ἡ ναυτικὴ ἱστορία εἶνε ὅπως ὁ ἀνατροφεὺς ὁ μᾶλλον θετικὸς, ὁ μᾶλλον ἀσφαλὴς τοῦ ναυτικοῦ στρατεύματος, Ἐξεγείρει τὴν σκέψιν καὶ ἐνισχύει τὰς ἠθικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Χίρην τοῦ τελευταίου τούτου κέρδους πανταχοῦ λαμβάνουσι νῦν μέτρα, ὅπως καὶ αὐτὰ τὰ πληρώματα μεταλαμβάνωσιν ὁποσοῦν ποτε τῆς ἐκ τῆς ἱστορίας ὠφελείας. Ἡ Γαλλία ἀνέθηκεν εἰς λογίους ἀνδράς τὴν σύνταξιν βιβλίων καταλλήλων πρὸς τοῦτο καὶ δύναται τις νὰ ὑποδείξῃ ὡς τὸν ἐπιτυχῆ τύπον τῆς αὐτῆς συγγραφῆς τὸ ἔργον τοῦ Δὲ-Πουζοῦ «Διδακκαλία ἠθικὴ, πατριωτικὴ καὶ πολεμικὴ τῶν πληρωμάτων τοῦ στόλου».

Ἦδη καὶ παρ' ἡμῖν, ἐν τοῖς ἀνεπτυγμένοις στρώμασι τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, ἤρξατο νὰ γενῆται ἀγάπη τις πρὸς τὰς μελέτας τῆς ναυτικῆς ἱστορίας. Ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα μέχρι τοῦδε Δοκίμων, ὅστινες παρηκολούθησαν τὰς ἐμὰς ἐργασίας, τεσσαράκοντα περίπου ἀριθμούμενοι ἤδη μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐελπίδων ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου, ἐμπνέουσι τοῖς πᾶσι τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Τὸ ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς ἀρχούσας τῆς κοινωνίας τάξεις, νὰ διαδοθῆ μεταξὺ αὐτῶν, νὰ κατακτήτῃ πάντα ἀνεπτυγμένον Ἕλληνα, νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς πεποιθήσεως, ὅτι διὰ τῆς θαλάσσης κυρίως ἔσται ἡμῖν ἡ σωτηρία, ἐν τε εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ. Εἶπον ἐν πολέμῳ ἄλλα λησμονῶ, ὅτι παρ' ἡμῖν δυστυχῶς ἐπὶ κινδύνῳ γενέσεως ἀνηκούστων ἐν τῶ μέλλοντι συμφορῶν, ἡ ναυτικὴ καὶ στρατιωτικὴ τοῦ ἔθνους συνείδησις ἐντελῶς καθυέθει, ὡς νὰ μὴ ἔχῃ ἰσχύον καὶ δι' ἡμᾶς ὅ,τι εἰς στρατιω-

τικὸς φιλόσοφος, ὁ στρατηγὸς Λεβάλ, ἔγραφε πρὸ μικροῦ: «Τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα εἶνε τὸ θερμόμετρον τῆς ἀξίας τῶν ἐθνῶν. Κατέρχεται: Τοῦτο σημαίνει τὸν περιορισμὸν τῶν πιθανοτήτων τῆς ἐπιτυχίας, τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἰσχύος. Ἐὰν κατήρχετο μέχρι τοῦ μηδενὸς τοῦτο θὰ ἐσήμαινε τὸν ἀφηνισμὸν πάσης πολεμικῆς ἰκανότητος καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτῆς τῆς πατρίδος.»

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ

Μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔλαβε κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως δεκαετίαν ἡ βιομηχανία τῶν παιγνιδίων ἐν Εὐρώπῃ. Πόλεις ὀλόκληραι ἔχουν ἐπικρατέστερον πόρον τὴν κατασκευὴν καὶ ἐξαγωγὴν τοιούτων. Εἰς τινὰ μάλιστα Κράτη τὰ παιγνίδια ἀποτελοῦν σπουδαῖον εἰσαγωγικὸν πλοῦτον.

Οἱ κλάδοι οὗτοι τῆς βιομηχανίας καὶ οἱ τούτων συγγενεῖς δίδουσιν ἐργασίαν εἰς 25 χιλιάδας ἐργάτας ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρουσιάζουσιν ἐν τῇ ὀλικῇ ἐμπορικῇ καταναλώσει ποσὸν 45,000,000 φράγκων.

Εἰσῆχθησαν δὲ παιγνίδια εἰς Γαλλίαν ἀξίας 5,665,134 κατὰ τὸ ἔτος 1901, τὸ πλεῖστον ἐκ Γερμανίας. Ἐξήχθησαν δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκ Γαλλίας ἀξίας 32,087,000 τῶν ὁποίων τὰ μὲν 3,496,483 διὰ τὰς γαλλικὰς ἀποικίας, τὸ δὲ ὑπόλοιπον διὰ τὰς ξένους χώρας, τῶν ὁποίων μεγαλειότεροι καταναλωταὶ εἶνε ἡ Ἀγγλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἀργεντινὴ Δημοκρατία, ἡ Γερμανία, ἡ Χιλή, αἱ Ἀγγλικαὶ Ἰνδίδαι καὶ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἐξαγωγὴ ὅμως δὲν φαίνεται αὐξάνουσα ἀπὸ τοῦ 1895 καὶ ἐντεῦθεν διότι κατὰ μὲν τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ ἐξαγωγὴ ἐφθασεν εἰς τὸ ποσὸν 33,500,000, κατὰ δὲ τὸ 1899 εἰς 32,200,000 κατὰ τὸ 1901 διετελέσε περὶ τοὺς αὐτοὺς περίπου ὅρους.

Ἡ Γερμανία ὅμως, ἣτις ἀγωνίζεται λίαν ἐπιφύως πρὸς τὴν Γαλλίαν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς βιομηχανίας, ἔκαμεν ἐξαγωγὴν κατὰ τὸ 1901 ἀξίας 53,147,000, ἐνῶ κατὰ τὸ 1806 ἐξήγαγε μόνον 40,000,000. Πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν καταναλωτῶν γερμανικῶν παιγνιδίων κατέχουσιν ἡ Ἀγγλία καταναλίσκουσα 19,000,000 μάρκων ἀξίας παιγνίδια καὶ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ὅπου ἀποστέλλονται 15,466,000 μάρκων ἀξίας.

Τὴν ὑπεροχὴν ταύτην ἡ Γερμανία ὀφείλει εἰς τὸ σφλερόν σύστημα τοῦ τελωνιακοῦ εἰσφοροῦ τῆς Γαλλίας ἀφ' ἐνὸς καὶ εἰς τοὺς ὅρους τῆς κατασκευῆς ἀφ' ἑτέρου, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει

νὰ προστεθῶσιν αἱ ἐμπορικαὶ τῶν Γερμανῶν μέθοδοι καὶ ἡ τεχνικὴ διδασκαλία.

Οἱ ἐργοστασιάρχαι καὶ οἱ ἐμποροὶ τῆς Συνεβέργης, θέλοντες ν' ἀσφαλίσωσι καλλιτεχνικὸν ἐνδιαφέρον εἰς τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῶν, ἱδρυσαν τῶ 1883 βιομηχανικὴν σχολὴν, ἣτις λαμβάνει ἐπιχορήγησιν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Σάξ—Μάϊνιγγεν καὶ παρὰ τῆς πόλεως Συνεβέργης. Οἱ σχεδιασταὶ τῶν παιγνιδίων τῆς πόλεως ταύτης μορφώνονται ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ. Καὶ ἄλλαι δὲ τοιαῦται ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ ἱδρύθησαν ἀλλοῦ.

Οἱ φοιτῶντες εἰς τὰς σχολὰς ταύτας διδάσκονται τὴν ἰχνογραφίαν, σχεδιαγραφίαν καὶ τὰς πρακτικὰς ἐργασίας, προσέτι τὸν τρόπον τῆς ἀνταποκρίσεως καὶ τὴν λογιστικὴν. Ταῦτα πάντα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς παιγνιδιοποιίας ἐν Γερμανίᾳ, καθὼς καὶ αἱ ἐν Λειψία ἀγοραὶ, ὅπου ἐκτίθενται πάντα τὰ νεώτερα σχέδια.

Εἰς τὰς ἀγορὰς ταύτας καὶ Γάλλοι ἀπέστειλαν ἐκθέματα. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐγένετο ἐν Παρισίοις τοιαύτη τις ἐκθεσις, δυναμένη νὰ ἐγείρῃ τὴν ἀμίλλαν μεταξὺ τῶν κατασκευαστῶν παιγνιδίων καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου τοῦ εἴδους τούτου.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων θέλει πανταχοῦ εὐρεῖ μίαν δημοκρατικὴν ἰσονομίαν, μίαν ἐλευθερίαν φρόνιμον, περιορισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους. Κεραρῆς.

Ἡ τέχνη εἰς οὐδεμίαν ἀνήκει χώραν, διότι κατὰ γαταὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Μιχαήλ Ἀγγελικὸς.

Δὲν καταστρέφει τὸ πλοῖον ἡ ἀπειρος θάλασσα, ἀλλὰ τὸ εἰς αὐτὸ εἰσχωροῦν ἐλάχιστον ποσὸν ὕδατος. Καὶ τὸν ἀνθρώπον καταρρίπτει εἰς τὸ βάραθρον τοῦ ὀλέθρου οὐχὶ ἡ ἐν τῷ κόσμῳ διαδεδομένη κακία, ἀλλὰ τὸ ἐκ ταύτης εἰς τὴν καρδίαν του εἰσχωροῦν. Στίβν.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις

Ἡ Ἀγγλία δύναται νὰ παρατάξῃ εἰς γραμμὴν πενήκοντα ἐπτὰ μεγάλα θωρηκτὰ, ὧν τὰ πενήκοντα δύο χωρητικότητος 10,000 τόννων. Εὐδρόμα δὲ ἡ Ἀγγλία πρώτης τάξεως θὰ ἔχῃ μετ' οὐ πολὺ ἐν ὄλῳ ἐβδομήκοντα, χωρητικότητος 10,000 τόννων ἕκαστον. Ἡ Ρωσσία θὰ ἔχῃ τῶ 1906 εἴκοσι πέντε μεγάλα θωρηκτὰ καὶ δέκα

ὀκτώ εὐδρομα. Αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι θὰ ἔχωσι μετὰ τινὰ ἔτη εἴκοσι μεγάλα θωρηκτὰ καὶ δεκά- ἐξ πρώτης τάξεως εὐδρομα. Ἡ Γερμανία θὰ συμπληρώσῃ μέχρι τοῦ 1906 στόλον ἐκ 19 μεγά- λων θωρηκτῶν καὶ 11 εὐδρόμων. Ἡ Ἰταλία θὰ ἔχῃ 15 μεγάλα θωρηκτὰ καὶ ἕξ εὐδρομα πρώτης τάξεως. Ἡ Ἰαπωνία, ἡ μόνη ἐν τῇ Ἀκρα Ἀνα- τολῇ ναυτική δύναμις, θὰ ἔχῃ τῷ 1906 ἑπτὰ μεγάλα θωρηκτὰ καὶ ἕξ εὐδρομα πρώτης τάξεως.

Εὐγενεῖς ἐπαγγελματίαι

Οἱ εὐγενεῖς καὶ βαθύπλουτοι τῆς Ἀγγλίας δὲν θεωροῦσι διόλου προσβλητικὸν νὰ μετέρχωνται καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐκμετάλλευσιν τῶν προϊόντων τῶν γαιῶν καὶ τῶν κτημάτων τῶν. Ἡ πρόληψις αὕτη ἐξέλιπεν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τοῦλάχιστον εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὑπάρχει ἐν Λονδίῳ ἐν γαλακτοπωλείῳ, ὅπου πωλοῦνται διὰ λογαρια- σμῶν τοῦ λόρδου Χάριγκτων ὅλα τὰ γαλακτερά προϊόντα τῆς ἐπαυλείας του. Ὁ μαρκήσιος τοῦ Λονδονδερεῖ ἔδρυσεν πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐπ' οἰοματί- του πλησίον τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων γραφεῖον, ὅπου δέχεται παραγγελίας γαιάνθρακος, αἱ δὲ ἄμαξαι αἱ παραδίδουσαι τὸ ἐμπόρευμα ἐντὸς τῆς πόλεως φέρουσιν ὄχι μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐμβλήματα τοῦ εὐγενοῦς μαρκησίου. Ὁ λόρ-δος Ρόζβερη, ὁ λόρδος Ραϊγλάιχ καὶ ὁ λόρδος Βερνὼν δὲν ἐδίστασαν νὰ μιμηθῶσι τὸ παρά-δειγμα τοῦ λόρδου Χάριγκτων ἰδρύσαντες πρατή- ρια ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν εἰς τὰ ὅποια πωλοῦνται τὰ προϊόντα τῶν ἐπαυλέων αὐτῶν. Ἡ κόμησσα δὲ Βάρβικ εἶνε μεγάλη δέσποινα τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας, ἣτις διατηρεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτῆς πρα- τήρια ἐν Λονδίῳ, ὅπου πωλοῦνται τὰ προϊόντα τὰ ὅποια κατεργάζονται αἱ γυναῖκες τῶν ἐπαυ- λεῶν τῆς ἐν ἐργοστασίῳ, τὸ ὅποιον διευθύνει αὕτη ἡ μαρκησία.

Εὐδαίμων πόλεις

Ὑπάρχει μία εὐδαίμων πόλις εἰς τὸν κόσμον, ὅπου ὁ βίος στοιχίζει ἐλάχιστα πράγματα, εἶνε ἴτως τὸ κατ' ἐξοχὴν μέρος, ὅπου δύναται νὰ κάμῃ τις σπουδαίας οἰκονομίας. Ἐἶνε ἡ ἐν Σουη- δία πόλις Ὀρσα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς οὔτε φόρους πληρώνουσιν, οὔτε οἰονδήποτε δασμῶν. Ἡ ἐκ-παίδευσις παρέχεται ὅλος διόλου δωρεάν, διότι ὁ ὄμιος πληρῶναι καὶ αὐτὰ τὰ μαθητικὰ βιβλία. Δωρεάν εἰς τὴν διάθεσιν ἐκάστου λειτουργεῖ καὶ τὸ τηλεφώνον, δωρεάν γίνονται καὶ αἱ διὰ τοῦ τροχιοδρόμου ἐκδρομαί. Ὁ ὄμιος τῆς πόλεως αὐ- τῆς εἶνε βαθύπλουτος καὶ εὐρίσκειται εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ παρέχῃ ὅλα τὰ πλεονεκτή- ματα εἰς τοὺς εὐτυχεῖς κατοίκους τῆς σουηδικῆς πόλεως. Προέρχονται δὲ τὰ πλούτη του ἐκ δα- σῶν ἀπεράντων, τὰ ὅποια προμηθεύουσι κατ' ἔτος πικρὸν ξυλείας, τὸ ὅποιον φέρει προσόδους σημαντικωτάτας.

Τὸ Λονδίνον

Ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος ἐπενταπλασιάσθη ὁ πληθυ- σμὸς τοῦ Λονδίνου· τῷ 1801 ἀνήρχετο εἰς 953, 310 ψυχάς, ἔφθασε δὲ σήμερον εἰς 4,531,541 κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ παρελθόν- τος ἔτους· ἐκ τούτων 2,142,083 ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἀνδρικὸν φύλλον καὶ 2,394,458 εἰς τὸ γυ- ναικειῶν. Παιδιά ἀπὸ τριῶν μέχρι 14 ἐτῶν ὑπῆρ- χον 986,007, ἐκ τῶν ὁποίων 8,252 ἀπὸ 10- 14 ἐτῶν ἐργάζονται πρὸς πορισμὸν τοῦ βίου. Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τούτου τοῦ Λονδίνου, 1,292, 594 ἄνδρες εἶνε ἄγαμοι, 777,863 ἔγγαμοι καὶ 72,128 χῆροι. Ἐκ δὲ τοῦ γυναικειοῦ πληθυσμοῦ 1,403,842 εἶνε ἄγαμοι 1,793,097 ἔγγαμοι καὶ 197,516 χῆραι.

Συλλογὴ ψύλλων

Ὑπάρχουσι κλίσεις τινεῖς εἰς τὸν κόσμον τοῦ- τον τόσον ἀλλόκοτοι, ὥστε δὲν διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ συμπτώματα παραφροσύνης. Εἰς τὴν κατη- γορίαν αὐτὴν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κατατάξῃ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ ἐν Λονδίῳ Καρόλου Ρότσχιλδ, υἱοῦ τοῦ λόρδου Ρότσχιλδ, ὁ ὁποῖος ἔχει μίαν συλλογὴν . . . ψύλλων διαφόρων εἰδῶν καὶ κλι- μάτων. Ἡ συλλογὴ του περιλαμβάνει 10,000 ἀντιπροσώπους τῆς φυλῆς τῶν ὀχληρῶν τούτων ἐντόμων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς πρωτακούστου ταύτης συλλογῆς ἀπέστειλε τὸ φαλαινοθηρευ- τικὸν πλοῖον Φά ρ ζ ε τ Μ ε ν ω εἰς τὰς πολι- κὰς θηλάσσας, ἡ δὲ ἀποστολὴ σκοπὸν ἔχει νὰ συλλέξῃ τοιαῦτα ἔντομα ἀπὸ τὸ δέρμα τῆς λευ- κῆς ἀρκτου, τοῦ σκύλου τῶν Ἑσκιμῶν καὶ ἄλλων ζώων. Λέγεται ὅτι ὑπεσχέθη ἀμοιβὴν εἰς τὸν πλοίαρχον ἐκ φράγκων 25,000 ἂν κα- τῶρθεν νὰ εὕρῃ καὶ νὰ κομίσῃ ἓνα ψύλλον ἀπὸ τοῦ τριχώματος κυανῆς ἀλώπεκος.

Τυφλότης τῆς τύχης.

Ὅ,τι λέγουσιν διὰ τὴν τυφλότητα τῆς τύχης δὲν εἶνε ἄδικον. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια σιδηροδρομικῆς τι- νος γραμμῆς ἐν Νορβηγίᾳ ἐκ Χριστιανίας εἰς Κζε- βίκ ἡ εταιρία τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐτῆς συνέστησε βραβεῖον, τὸ ὁποῖον μετὰ εἴκοσι πέντε ἔτη θὰ δεθῇ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἠγόρασε τὴν πρώτην ἡμέ- ραν τῆς ἐγκαινίσεως τῆς γραμμῆς εἰσιτήριον ὀρισμένου τινοῦ ἀριθμοῦ. Ὁ κάτοχος αὐτοῦ θεω-ρεῖται πρὸς τούτους ἀπὸ τοῦδε προσκεκλημένος εἰς τὰς ἐορτάς, τὰ συμπόσια καὶ τὰς ἐπισημοὺς τελετάς, ὅσαι θὰ διεξαχθῶσι κατὰ τὴν εἰκοσι- πενταετηρίδα τῆς ἰδρύσεως τῆς γραμμῆς ταύτης. Λοιπὸν εἰς ποῖον νομίζετε ὅτι ἔλαχεν ὁ εὐτυχῆς οὗτος ἀριθμὸς; Εἰς ἓνα νεανίαν, ὅστις δὲν ἔχει ἐπὶ τῆς βίχως του ἔτη ὀλιγώτερα τῶν ἐβδομή- κοντα ἑπτὰ. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν θὰ λάβῃ κα- τοχὴν τοῦ βραβεῖου, καὶ μετοχὴν εἰς πάντα τὰ λοιπά, θὰ ἀριθμῇ—ἂν ζῇ—ἐκατὸν καὶ δύο ἔτη.